

*Jenny Kwast
0933928*

Ouderenhub 2.0

*Onderzoek naar het toekomstbestendig
maken van het concept 'Ouderenhub 1.0'*

Ouderenhub 2.0

Onderzoek naar het toekomstbestendig maken van het concept 'Ouderenhub 1.0'

Opdrachtgever

Expertisecentrum Maatschappelijke Innovatie Rotterdam-Zuid (EMI)

Rochussenstraat 198

3015 EK Rotterdam

emiopzuid@hr.nl

010 794 5946

Bedrijfsbegeleider

Eschwin Loos

Veldacademie

Waalhaven Oostzijde 1

3087 BM Rotterdam

eschwin@veldacademie.nl

Onderwijsinstelling

Hogeschool Rotterdam Academieplein

Instituut voor de Gebouwde Omgeving (IGO)

Ruimtelijke Ontwikkeling | Ruimtelijke Ordening & Planologie

G.J. de Jonghweg 4-6

3015 GG Rotterdam

Begeleider

Renate van der Horst

horrl@hr.nl

Auteur

Jenny Kwast

0933928

0933928@hr.nl

06 40449334

VOORWOORD

Tijdens mijn derdejaars stage bij Veldacademie leerde ik een nieuw perspectief kennen van het vak Ruimtelijke Ordening & Planologie, namelijk ouderenhuisvesting. Ouderen die geen passende woning of zorg kunnen vinden en daarmee soms aan hun lot overgelaten zijn, hopen op steun uit hun directe omgeving. Dit probleem wordt steeds groter en moet worden opgelost. Na mijn derdejaars stage besloot ik dan ook verder te gaan met dit onderwerp om voor ouderen een toekomst te ontwerpen die zij verdienen en daarbij ook alvast na te denken over wat dit betekent voor mijn eigen toekomst. Met deze gedachten ben ik via Veldacademie terecht gekomen bij een afstudeerstudio wat samenwerkt met Expertisecentrum Maatschappelijke Innovatie (EMI). In deze afstudeerstudio geeft EMI, samen met Veldacademie, de opdracht aan studenten onderzoek te doen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer.

Mijn bijdrage aan dit onderzoek richt zich op de ontwikkeling van ouderenhubs. Wat is een ouderenhub, wat draagt dit bij aan de maatschappij en wat gebeurt er met zo'n plek als de bevolkingssamenstelling in de toekomst verandert, zijn vragen waar ik mij tijdens dit onderzoek mee bezig heb gehouden.

Dankzij goede begeleiding en hulp uit mijn omgeving heb ik dit onderzoek tot een goed eindresultaat weten te brengen. Hiervoor wil ik bedanken:

Veldacademie:

Eschwin Loos, voor de wekelijkse inhoudelijke begeleiding

Otto Trienekens, voor het aanbieden van de afstudeerstage en de input die is geleverd om van start te kunnen gaan met dit onderzoek

Collega's, voor de aangeboden hulp wanneer ik deze nodig had, de fijne sfeer op kantoor en de gezellige lunches

EMI:

Arjen van Susteren, voor de tweewekelijkse inhoudelijke begeleiding en het geven van nieuwe inspiratie om door te kunnen met mijn onderzoek

Hogeschool Rotterdam:

Renate van der Horst, voor de tweewekelijkse inhoudelijke begeleiding

Mijn klasgenoten, voor de maandelijkse reviewsessies

SAMENVATTING

De gemeente Rotterdam is met de ambitie gekomen om ouderenhubs te realiseren in de stad. Ouderenhubs zullen er namelijk voor zorgen dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Het concept 'Ouderenhub 1.0' is enkel gebaseerd op demografische prognoses tot het jaar 2035 maar hierdoor zal het aanbod na dit jaar mogelijk niet meer aansluiten op de vraag en zal de plek weer getransformeerd moeten worden. De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt dan ook: *'Op welke manier kan het concept 'Ouderenhub 1.0' toekomstbestendig worden gemaakt?'*

Aan de hand van deskresearch is er gezocht naar de kern van dit probleem. Hieruit is gebleken dat de toename van de vergrijzing en het bevolkingsaantal geen gelijkmatige ontwikkelingslijn bevatten waardoor een ouderenhub niet overal op dezelfde manier kan worden toegepast. Deze ontwikkelingen zijn daarom uitgewerkt aan de hand van een scenario-studie. De scenariostudie gaat van start met een nulmeting. Dit bedraagt een fictieve wijk waar het concept 'Ouderenhub 1.0' op is toegepast. Vervolgens zijn de scenario's toegepast op deze nulmeting en laten dus zien hoe zo'n gebied zich verder ontwikkeld.

De uitkomsten van de scenariostudie laten zien dat toe- of afname van de vergrijzing en toe- of afname van de bevolking een grote invloed heeft op thema's als wonen, voorzieningen, zorg, openbare ruimte en ontmoeting. Er worden grote verschillen in de scenario's geconstateerd, daarom is het van belang dat er van tevoren wordt nagedacht over welk scenario zich in de toekomst zal voordoen. Aan de hand van de geformuleerde programma's van eisen en het volgen van een stappenplan kan een ouderenhub worden ontworpen.

Door middel van een implementatieplan zijn handvatten geboden welke laten zien hoe je het concept 'Ouderenhub 2.0' kunt toepassen in de praktijk. De locatie hiervoor bedraagt Groot IJsselmonde. Deze wijk is aantrekkelijk voor de oude generaties door het aanbod van vele (zorg)voorzieningen en het type woning. Daarnaast zorgt de ambitie met betrekking tot het Stadionpark en Sportcampus weer voor de aantrekkingskracht van jongere generaties. Dit heeft ertoe geleid dat scenario 3 het beste past bij de wijk, maar er wordt ook rekening gehouden met scenario 1 welke ook een hoge score laat zien. Gemeenschappelijk wonen voor ouderen en sporters, een generatietuin en een toegankelijke dijk zijn ingrepen die passen bij allebei de programma's van eisen.

Uit het onderzoek is gebleken dat het concept 'Ouderenhub 1.0' niet voldoende toekomstbestendig is doordat er geen rekening is gehouden met toekomstige demografische ontwikkelingen. Het concept 'Ouderenhub 2.0' is een verbetering van het eerste concept waarbij deze toekomstbestendig is gemaakt door middel van scenariovorming en het toepassen van het meest geschikte programma van eisen voor een locatie, gebaseerd op een veranderende demografische samenstelling in de periode na 2035.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5		
Samenvatting	7		
Begrippen en afkortingen	10		
1. INLEIDING	13		
1.1 Inleiding	14		
1.2 Probleem- en doelstelling	14		
1.3 Onderzoeksvraag	14		
1.4 Afbakening	15		
1.5 Leeswijzer	15		
2. METHODOLOGIE	17		
2.1 Deskresearch	18		
2.2 Scenariostudie	18		
2.3 Conceptvorming	18		
2.4 Planmontage	19		
3. HET CONCEPT 'OUDERENHUB 1.0'	21		
3.1 Inleiding	22		
3.2 Wonen	22		
3.3 Zorg	23		
3.4 Voorzieningen	23		
3.5 Openbare ruimte	23		
3.6 Mobiliteit	24		
3.7 Ontmoeting	24		
3.8 Samenwerken	24		
3.9 Conclusie	24		
4. DE BEVOLKINGSSAMENSTELLING	27		
4.1 Inleiding	28		
4.2 Generaties	29		
4.3 Stijgende vergrijzing	30		
4.4 Hogere levensverwachting	30		
4.5 Bevolkingsgroei	30		
4.6 Meer huishoudens	31		
4.7 De impact op de zorg	31		
4.8 Conclusie	32		
5. SCENARIO'S	35		
5.1 Inleiding	36		
5.2 Sleutelfactoren	36		
5.3 Nulmeting	38		
5.4 Scenario 1	40		
5.5 Scenario 2	42		
5.6 Scenario 3	44		
5.7 Scenario 4	46		
5.8 Conclusie	48		
6. HET CONCEPT 'OUDERENHUB 2.0'	51		
6.1 Inleiding	52		
6.2 Stappenplan	52		
6.3 Programma's van eisen	53		
7. IMPLEMENTATIE CONCEPT 'OUDERENHUB 2.0'	57		
7.1 Inleiding	58		
7.2 Stap 1: Analyse huidige situatie	58		
7.3 Stap 2: Analyse ambities en toekomst	62		
7.4 Stap 3: Bepalen scenario	64		
7.5 Stap 4: Toepassen programma van eisen	64		
8. CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN	71		
8.1 Conclusie	72		
8.2 Discussie	73		
8.3 Aanbevelingen	74		
Literatuurlijst	76		
Bijlagen	81		

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek	Toekomstbestendig:	Vooraf inspelen op toekomstige veranderingen en het flexibel maken van een plek zodat in de toekomst vraag en aanbod nogsteeds op elkaar aansluiten met minimale aanpassingen.
Concept 'Ouderenhub 1.0':	Het concept waar ouderenhub worden geïmplementeerd in Rotterdam op basis van bevolkingsprognoses tot 2035.	Veldacademie:	Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling van de Gemeente Rotterdam. Dit is een bureau voor stedelijke vraagstukken en werkt onafhankelijk voor publieke en private opdrachtgevers. (Veldacademie, 2020)
Concept 'Ouderenhub 2.0'/ concept 2.0:	Het concept dat door middel van dit onderzoek is verbeterd op basis van bevolkingsprognoses tot 2050, trends en scenariovorming.	Vergrijzing:	Steeds meer 65-plussers in verhouding tot de werkende bevolking. (CBS, 2016)
Domotica:	Automatisering van processen in en om het huis met behulp van slimme elektronica. Vooral toepasbaar voor bediening en monitoring ten behoeve van comfort, gemak en veiligheid. (encyclo)		
Dubbele vergrijzing:	Buiten de algemene vergrijzing om een toenemende groep 80-plussers. (PBL & CBS, 2019)		
E-health:	Digitale zorg. Voorbeeld is een slimme app die helpt de conditie te verbeteren, een online afspraak bij de huisarts of digitale hulpmiddelen waardoor mensen langer thuis kunnen wonen. (rijksoverheid)		
EMI:	Expertisecentrum Maatschappelijke Innovatie Rotterdam-Zuid. De Hogeschool Rotterdam heeft EMI opgericht om complexe vraagstukken op te pakken en samen met studenten, docenten en partners te werken aan innovatieve oplossingen. (EMI, 2020)		
Generatiestromen:	Een categorie mensen die in dezelfde periode geboren zijn en te maken heeft met gemeenschappelijke eigenschappen. (encyclo)		
NPRZ:	Nationaal Programma Rotterdam-Zuid		
Ouderen:	De bevolkingsgroep van 65 jaar of ouder. Dit staat gelijk aan de voorgaande AOW-leeftijd welke in dit onderzoek wordt gehanteerd.		
Ouderenhub:	Een concentratie ouderenwoningen rondom een cluster van voorzieningen. Een ouderenhub biedt een plek voor ouderen om prettig te kunnen wonen en waar tegelijkertijd passende zorg kan worden geleverd. (gemeente Rotterdam, 2019)		
PBL:	Planbureau voor de Leefomgeving		
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu		

1.1 Inleiding

Veldacademie en EMI zijn de opdracht aangegaan om onderzoek te doen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer (gemeente Rotterdam, 2019). Dit plan vermeldt dat het aantal ouderen steeds meer stijgt en dat ouderen steeds langer zelfstandig thuis moeten wonen. Ondanks het zelfstandig thuis wonen hebben zij wel een vorm van zorg nodig en er is een steeds grotere behoefte aan een woonvorm tussen thuis wonen en het verpleeghuis. Aan de hand van vier pijlers uit het masterplan: vitaal, ertoe doen, wonen en woonomgeving en zorg en ondersteuning worden plannen gemaakt om de stad voor te bereiden op de grote groep ouderen die komen gaat. Eén van die plannen is het oprichten van ouderenhubs. Deze hubs zullen dienen als centrale plek waar de nodige voorzieningen als begeleid wonen, een huisartsenpost en een restaurant samenkomen. Door middel van het creëren van een aantal van deze ouderenhubs op verschillende plekken verdeeld over de stad zal Rotterdam dienen als proeftuin hetgeen heel Nederland als voorbeeld kan gebruiken.

Door middel van inventarisatie, experimenteren en kennisuitwisseling worden er over een tijdsbestek van vier jaar nieuwe woonzorgconcepten ontwikkelt welke bijdragen aan een betere leefomgeving voor ouderen. Er wordt voortgeborduurd op bestaande onderzoeken en er worden nieuwe inzichten gecreëerd welke worden meegenomen in de ontwikkeling van nieuwe woonzorgconcepten.

1.2 Probleem- en doelstelling

Het concept 'Ouderenhub 1.0' is gebaseerd op een Rotterdamse demografische prognose tot het jaar 2035. Het gevolg hiervan is dat, omdat de ontwikkelingen die zich na 2035 kunnen voordoen niet zijn meegenomen in het concept, ouderenhubs na 2035 mogelijk niet meer goed aansluiten op de vraag. Dit betekent dat het concept niet voldoende toekomstbestendig is.

Het doel van dit onderzoek is om het concept 'Ouderenhub 1.0' toekomstbestendig te maken. Er moet een plan worden ontwikkelt voor een concept 'Ouderenhub 2.0' waar een veranderende demografische samenstelling na 2035 in wordt meegenomen. Vervolgens zal een implementatieplan inzicht geven in hoe het concept 2.0 gebruikt kan worden in de praktijk.

1.3 Onderzoeksvraag

De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt als volgt: *'Op welke manier kan het concept 'Ouderenhub 1.0' toekomstbestendig worden gemaakt?'*

De hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat is een ouderenhub?
2. Wat zijn de demografische trends en prognoses?
3. Welke (demografische) scenario's zijn er mogelijk na 2035?
4. Aan de hand van welk programma van eisen krijgt het concept 'Ouderenhub 2.0' vorm?

Aan de hand van de volgende deelvraag wordt het concept 'Ouderenhub 2.0' getest in de praktijk:

5. Hoe implementeer je het concept 'Ouderenhub 2.0' in de praktijk?

1.4 Afbakening

In het concept 'Ouderenhub 1.0' is gekeken naar prognoses tot het jaar 2035. Om een ouderenhub voldoende toekomstbestendig te maken is het van belang om nog verder in de tijd te kijken. In 2019 zijn verschillende onderzoeken verricht naar trends en prognoses voor het jaar 2050 en geeft dus een doorkijk van 30 jaar vooruit in de tijd. De trends, prognoses en scenario's zullen daarom gebaseerd zijn op de periode tot het jaar 2050.

Deelvraag 5 dient als uitwerking waarbij het concept 'Ouderenhub 2.0' wordt getest in de praktijk. Als opgave hiervoor wordt gebruik gemaakt van de locatie IJsselmonde in Rotterdam. Dit stadsdeel bevat namelijk een hoge concentratie ouderen en er is al begonnen aan de realisatie van een ouderenhub.

1.5 Leeswijzer

In het hoofdstuk 'Het concept Ouderenhub' wordt antwoord gegeven op de eerste deelvraag. Er wordt ingegaan op waarom het concept 'Ouderenhub 1.0' tot stand is gekomen en wat dit concept inhoudt.

In het volgende hoofdstuk: 'De bevolkingssamenstelling' wordt de tweede deelvraag beantwoord. Er is grondig onderzoek gedaan naar trends en prognoses op het gebied van de bevolkingssamenstelling, maar ook wat de impact hiervan is op de zorg.

Het hoofdstuk 'Scenario's' bevat de scenariostudie en geeft antwoord op de derde deelvraag. Vanuit een nulmeting, waar het concept 'Ouderenhub 1.0' op is toegepast, wordt onderzocht hoe deze plek na 2035 zal kunnen veranderen aan de hand van verschillende scenario's.

'Het concept Ouderenhub 2.0' gaat in op hoe het concept 'Ouderenhub 1.0' toekomstbestendig wordt gemaakt aan de hand van een nieuw programma van eisen. Hier wordt antwoord gegeven op de vierde deelvraag.

In het hoofdstuk 'Implementatieplan concept Ouderenhub 2.0' wordt antwoord gegeven op de vijfde deelvraag waar het concept 'Ouderenhub 2.0' wordt toegepast in de praktijk. De toepassing hiervan bedraagt handvatten waar wordt laten zien hoe je het concept 'Ouderenhub 2.0' kunt toepassen.

In het volgende hoofdstuk 'Conclusie, discussie en aanbevelingen' worden de antwoorden op de deelvragen en hoofdvraag gegeven en wordt afgesloten met aanbevelingen.

Omdat dit onderzoek is uitgevoerd tijdens de coronacrisis en er veel vanuit huis is gewerkt, heeft de opleiding besloten de competenties 'Functioneren in een bedrijf' en 'Sturen en begeleiden van processen' te beoordelen aan de hand van een reflectieverslag en een logboek. Deze zijn opgenomen in de bijlagen van het rapport.

2.1 Deskresearch

De eerste twee deelvragen van het onderzoek zijn beantwoord aan de hand van deskresearch. Om te achterhalen wat de inhoud van een ouderenhub is en welke demografische trends en prognoses er zijn is zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgevoerd.

Als eerste is door middel van kwalitatief onderzoek achterhaald wat een ouderenhub is. Aan de hand van beschrijvingen van het concept en doelen die de gemeente stelt in het Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer is een omschrijving met bijbehorend programma van eisen vastgesteld. Een deel van de uitkomst is een eigen interpretatie van de beschikbare informatie.

Vervolgens zijn de demografische trends en prognoses in beeld gebracht. Aan de hand van een kwalitatief onderzoek naar verschillende generatiestromen in Nederland worden eigenschappen en verschillen tussen generaties vanaf het jaar 1925 beschreven. Vervolgens is door middel van de onlinedatabases van Onderzoek010 en het CBS achterhaald wat de bevolkingsprognoses in Rotterdam zijn en is door middel van onderzoeken van het CBS, RIVM en PBL vastgesteld welke trends zich nu en in de toekomst afspelen. Onderzoeken van het CPB, Wortell, Rijksoverheid en het RIVM wijzen uit wat de impact van de trends en prognoses zijn op de zorg. Als laatste zijn alle uitkomsten met elkaar in verband gebracht en komt kwalitatieve en kwantitatieve informatie samen.

2.2 Scenariostudie

De derde deelvraag in dit onderzoek wordt beantwoord door middel van een scenariostudie op basis van kwalitatieve en kwantitatieve informatie. Dit onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de beschreven methode in Praktijkgericht onderzoek in de ruimtelijke planvorming door A. Woudstra.

Ten eerste zijn er sleutelfactoren vastgesteld welke voortkomen uit de deskresearch. Deze zijn in een schema gezet dat laat zien hoe belangrijk of hoe zeker deze informatie is. Vervolgens zijn de twee belangrijkste onzekerheden tegenover elkaar gezet in een assenkruis met de meest uiterste vormen tegenover elkaar. Dit assenkruis vormt vervolgens de vier scenario's.

De scenariostudie gaat van start met een nulmeting. Dit bedraagt een toepassing van het concept 'Ouderenhub 1.0' op de fictieve wijk Ouderdam. Vervolgens zijn de vier scenario's uitgewerkt door deze toe te passen op de nulmeting waarbij de fictieve wijk Ouderdam wordt getransformeerd. Er is gekozen voor een fictieve wijk omdat dit onderzoek gaat over conceptvorming waarbij niet naar een specifieke locatie wordt gekeken. De kwantitatieve informatie in de scenario's is daarom gebaseerd op een gemiddelde van soortgelijke wijken/stadsdelen in Rotterdam waar ouderenhubs worden gerealiseerd. Het gaat hierbij om de wijken/stadsdelen Het Lage Land / Prinsenland, Hoogvliet, Crooswijk en IJsselmonde.

De laatste stap bedraagt een analyse van de scenario's waar uitkomsten zijn vergeleken op overeenkomsten en verschillen. Deze vormen de basis voor de volgende stap in het onderzoek, de conceptvorming.

2.3 Conceptvorming

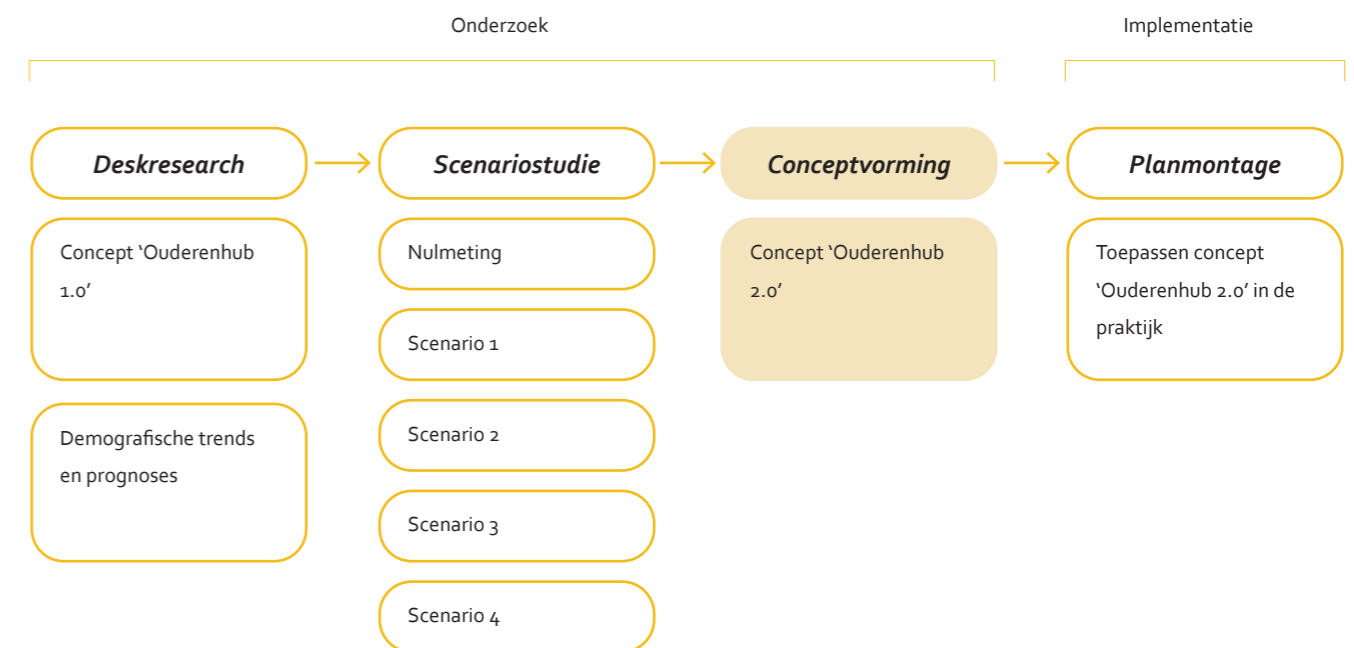
Om het concept 'Ouderenhub 1.0' te vertalen naar het concept 'Ouderenhub 2.0' is gebruik gemaakt van de informatie

uit de deskresearch en de scenariostudie. Alle informatie is geanalyseerd en er is gezocht naar logische verbanden. Dit heeft geleid tot het vernieuwde concept dat door middel van kwalitatieve en kwantitatieve informatie antwoord geeft op de vierde deelvraag.

2.4 Planmontage

De laatste stap in het onderzoek bedraagt een planmontage van het concept 'Ouderenhub 2.0' en geeft antwoord op de vijfde deelvraag. Het concept is in deze stap geïmplementeerd in de wijk Groot IJsselmonde in Rotterdam. Hierbij wordt het concept met onderbouwing toegepast en worden er handvatten geboden om tot een implementatie van concept 'Ouderenhub 2.0' te komen.

Onderzoeksstructuur

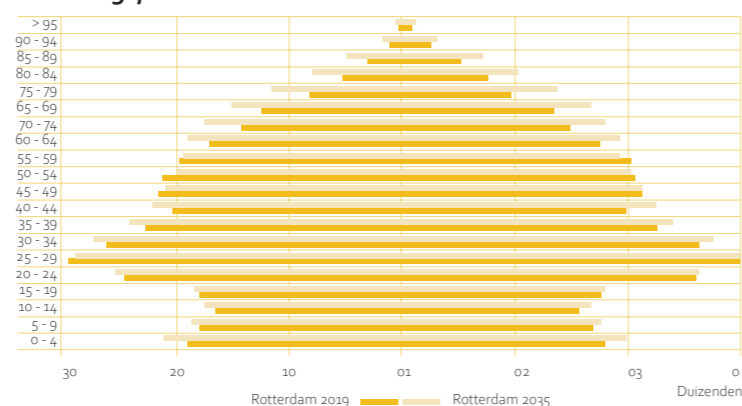


Figuur 1

3.1 Inleiding

Het Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer (gemeente Rotterdam, 2019) laat aan de hand van prognoses, gebaseerd op het jaar 2035 (figuur 2), zien dat de vergrijzing de komende jaren steeds meer toeneemt. De stad kan deze groep ouderen niet aan en er kan niet de zorg worden geleverd die zij nodig hebben. Daarom zijn er in het uitvoeringsprogramma plannen gemaakt om de stad beter voor te bereiden op deze ontwikkeling. Aan de hand van vier pijlers, te zien in figuur 3, zijn doelen gesteld welke zijn vertaald naar actiepunten. Samen met verschillende organisaties en de betrokkenheid van de bewoners van de stad hoopt de gemeente Rotterdam dat er op deze manier actie wordt ondernomen om de oudere generatie een prettige leefomgeving te bieden met de zorg die zij nodig hebben.

Bevolkingspiramide Rotterdam



Figuur 2: Overgenomen uit *Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer* door gemeente Rotterdam, 2019

De vier pijlers

Pijler 1: Vitaal	Pijler 2: Ertoe doen	Pijler 3: Wonen en woonomgeving	Pijler 4: Zorg en ondersteuning
Gezond door verstandige voeding en beweging w.o. sport	Doorontwikkeling aanpak eenzaamheid	Geschikte woningen	Samenwerking keten
E-health	Ertoe doen & vaardigheden	Nieuwe woonconcepten	Passend aanbod
		Aantrekkelijke woonomgeving	Dementie

Figuur 3: Overgenomen uit *Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer* door gemeente Rotterdam, 2019

In de vierde pijler van het uitvoeringsprogramma (zorg en ondersteuning) wordt beschreven dat ouderenhubs een oplossing bieden voor problemen met betrekking tot de vergrijzing. Het doel van de ontwikkeling van ouderenhubs is om van Rotterdam een stad te maken waar iedereen in zijn of haar eigen wijk gezond en vitaal oud kan worden en waar je actief mee kunt blijven doen. De eigen wijk is vertrouwd en hier zijn jarenlang sociale netwerken opgebouwd. Dit houdt ouderen tegen om te verhuizen tenzij ze kunnen verhuizen naar een andere plek in de wijk waar ze al wonen.

Ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen terwijl zij deel uitmaken van een collectief waarin voor elkaar gezorgd kan worden waar dit nodig is en waar dit kan. Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen worden verschillende middelen ingezet welke onder te verdelen zijn in de thema's: wonen, zorg, openbare ruimte, voorzieningen, mobiliteit, ontmoeting en samenwerken. Deze thema's worden hierna verder toegelicht.

3.2 Wonen

Rotterdam bevat een aantal wijken en stadsdelen waar de nood het hoogst is omdat deze wijken een hoge concentratie ouderen bevatten. Dit zijn dan ook de gebieden waar als eerste ouderenhubs gerealiseerd gaan worden. Het gaat om de wijken en stadsdelen Het Lage Land / Prinsenland, Hoogvliet, Crooswijk en IJsselmonde. Uiteindelijk zal dit zich verder uitbreiden en zal de stad worden voorzien van wel 40 ouderenhubs.

Een ouderenhub bestaat uit een concentratie van ouderenwoningen rondom een cluster van voorzieningen. De ouderenwoningen zijn levensloopbestendige woningen. Deze worden gerealiseerd door huidige bebouwing te transformeren of door nieuwbouw toe te voegen in de wijken. De woningen dienen als tussenvoorziening, dit is een passende woonvorm tussen thuis wonen en het verpleeghuis in. In elke wijk is er wel een verpleeghuis aanwezig waar beschermd wonen mogelijk is, maar omdat dit niet voldoende capaciteit biedt zullen er nieuwe woonzorgconcepten ontwikkeld worden waarbij ouderen in een tussenvoorziening zelfstandig kunnen wonen en eventuele zorg kunnen ontvangen uit het nabijgelegen verpleeghuis.

3.3 Zorg

In een ouderenhub zijn wonen en zorg gescheiden. Woningen zijn levensloopbestendig gemaakt en er zullen maatregelen worden getroffen om zelfstandig wonende ouderen van goede zorg te kunnen voorzien. Een groot deel van de zelfstandig wonende ouderen heeft een lichte zorgvraag. Door middel van het installeren van domotica en thuiszorgtechnologie wordt al een groot deel van de zorg opgevangen. Daarnaast worden er centrale zorgvoorzieningen geplaatst. De eerstelijnszorg zoals een huisarts, tandarts, apotheek en fysio zijn allemaal op loopafstand te bereiken.

Als er een zwaardere zorgvraag is kan er worden gerekend op het nabijgelegen verpleeghuis. Dit verpleeghuis bestaat voor een deel uit beschermd wonen voor ouderen die niet meer zelfstandig kunnen wonen. Daarnaast zal er vanuit het verpleeghuis zorg worden geleverd aan de zelfstandig wonende ouderen. Het is belangrijk om de zorg te regelen vanuit een beperkt aantal aanbieders zodat professionals herkenbaar en bekend zijn bij de bewoners. Dit geeft overzicht en een vertrouwd gevoel.

3.4 Voorzieningen

Elke ouderenhub bevat een cluster van voorzieningen. Wat hier tenminste in wordt opgenomen zijn de primaire voorzieningen als een supermarkt en een drogist. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan het realiseren van maaltijdvoorzieningen. Deze voorzieningen zorgen ervoor dat mensen sociaal blijven en dat ze worden voorzien in hun eerste levensbehoeften. Er zullen vier soorten eetvoorzieningen worden geplaatst. Ten eerste komt er in iedere hub een wijkrestaurant met een professioneel gerunde keuken. Deze zijn algemeen toegankelijk. Ten tweede komen er lokale eetactiviteiten welke voornamelijk worden gerund door vrijwilligers. Dit kan plaatsvinden in Huizen van de Wijk of in de kerk. Ten derde wordt er een online platform ontwikkeld voor vraag en aanbod. Hier kan worden gedacht aan het thuis laten bezorgen van eten. Als laatste worden de gemeenschappelijke ruimtes van wooncomplexen gebruikt om gezamenlijk te eten.

3.5 Openbare ruimte

Welzijn en leefbaarheid zijn belangrijke begrippen voor een ouderenhub. Er wordt aan deze begrippen gewerkt door rekening te houden met de toegankelijkheid van de wijk. De gemeente heeft hier richtlijnen voor opgesteld. Er wordt onderscheid gemaakt tussen standaard richtlijnen en plusrichtlijnen betreffende de inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De standaardrichtlijnen zijn minimale eisen geldend voor de hele stad. Het gaat hierbij om de breedte van de trottoirs, ruime trottoirafritten bij oversteekplaatsen, het verkeerslicht voldoende lang op groen houden en voldoende invalideparkeerplaatsen. De plusrichtlijnen zijn extra en zorgen voor een nog betere toegankelijkheid. Hierbij moet worden gedacht aan plaatsing van extra bankjes, intensiever onderhoud en eerder ingrijpen als er oneffenheden in trottoirs zijn, herkenbare routes, gelijkmatige verlichting en verplaatsing van brievenbussen.

3.6 Mobiliteit

Mobiliteit is een belangrijk thema voor ouderen. Ouderen zijn vaak niet meer goed ter been en kunnen geen grote afstanden afleggen. Daarom moeten er middelen worden ingezet om ervoor te zorgen dat ouderen zich goed kunnen verplaatsen. Als eerste moeten alle routes van de wooncomplexen naar de voorzieningen goed toegankelijk zijn. Er mogen geen obstakels aanwezig zijn zoals drempels of inrichtingselementen op verkeerde plekken. Daarnaast worden haal- en brengdiensten georganiseerd binnen de wijk wanneer ouderen hun voorziening niet te voet kunnen bereiken. Ook worden er maatregelen getroffen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken en wordt er gesproken over het delen van vervoer.

3.7 Ontmoeting

Een van de doelstellingen is om ouderen actief mee te laten doen in de wijk. Een belangrijk onderdeel hiervan is ontmoeting. Ontmoeting op wijkniveau zal plaatsvinden in het Huis van de Wijk. Hier wordt aandacht besteed aan dagbesteding, het ontdekken van talent, vergroten van de betrokkenheid van de wijk, kunst en cultuur. Daarnaast vindt laagdrempelige ontmoeting plaats in de wooncomplexen. Gemeenschappelijke ruimtes als een woonkamer, keuken of tuin bieden ruimte om samen te komen en activiteiten te ondernemen.

3.8 Samenwerken

Om al bovengenoemde middelen in te kunnen zetten is het van belang dat partijen met elkaar de samenwerking aangaan. Onder andere zorginstanties, welzijnsinstanties, woningcorporaties en de overheid zijn hier bij betrokken. Het is belangrijk dat deze partijen werken aan de hand van hetzelfde gemeenschappelijke doel en niet aan de hand van eigen doelen. Op 17 februari 2020 hebben ten minste 40 partijen het Langer Thuis Akkoord (gemeente Rotterdam, 2020) getekend. Dit akkoord is een gemeenschappelijke overeenkomst waarin is opgenomen dat en hoe partijen met elkaar moeten samenwerken. Dit is een goede eerste stap in de richting van het opstarten van ouderenhubs.

3.9 Conclusie

Rotterdam is zich bewust van de ontwikkelingen die de komende 15 jaar zullen plaatsvinden en wil er daarom als stad voor zorgen dat de oudere generatie de zorg kan krijgen die nodig is. Om hiervoor te zorgen worden er ouderenhubs ontwikkeld. Het doel van dit concept is om van Rotterdam een stad te maken waar iedereen in zijn of haar eigen wijk gezond en vitaal oud kan worden en waar je actief mee kunt blijven doen. Om hieraan te voldoen worden er middelen ingezet welke onder te verdelen zijn in verschillende thema's. Deze middelen vormen een programma van eisen, te zien in figuur 4. Hierbij moeten partijen als zorginstanties, welzijnsinstanties, woningcorporaties, de overheid, etc. met elkaar samenwerken vanuit hetzelfde doel om het gewenste resultaat te bereiken.

Programma van eisen concept 'Ouderenhub 1.0'

Wonen

- Concentratie van ouderenwoningen rondom een cluster van voorzieningen
- Levensloopbestendige woningen
- Samenwerking tussen woonzorgconcepten en een verpleeghuis

Zorg

- Wonen en zorg gescheiden
- Gebruik van domotica en thuiszorg-technologie
- Centrale zorgvoorzieningen
- Eerstelijnszorg op loopafstand te bereiken
- Verpleeghuis aanwezig in de wijk
- Zorg regelen vanuit zo min mogelijk zorgaanbieders

Voorzieningen

- Cluster van voorzieningen met tenminste alle primaire voorzieningen
- Vier soorten betaalbare maaltijdvoorzieningen (wijkrestaurant, lokale eetactiviteiten, online platform, eten in gemeenschappelijke ruimten van complexen)

Openbare ruimte

- Toegankelijkheid door middel van standaard- en plusrichtlijnen

Mobiliteit

- Toegankelijke routes naar wooncomplexen en voorzieningen
- Haal- en brengdiensten organiseren
- Toegankelijk maken van openbaar vervoer

Ontmoeting

- Ontmoetingsmogelijkheden op wijkniveau
- Ontmoetingsmogelijkheden op gebouwniveau

Figuur 4

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat de vergrijzing de komende 15 jaar verder zal stijgen. Er worden ouderenhubs gerealiseerd om op deze manier ervoor te zorgen dat ouderen in hun eigen wijk kunnen blijven wonen en waar tegelijkertijd voldoende zorg kan worden geleverd. Buiten de toename van de vergrijzing zijn er de komende 15 jaar ook andere trends en prognoses welke invloed hebben op de bevolkingssamenstelling in de toekomst en daarbij ook de gebruikers van een ouderenhub. Deze trends en prognoses worden in dit hoofdstuk toegelicht. Als eerste wordt ingegaan op de kenmerken van verschillende generaties in Nederland. Vervolgens worden de Rotterdamse bevolkingcijfers toegelicht waarna de impact op het Nederlandse zorgstelsel wordt beschreven.

Generatie tijdlijn



Figuur 5: Aangepast overgenomen uit *Generatie Y, Z en A* door Youngworks, 2019.

4.2 Generaties

De Nederlandse bevolking kent een aantal demografische generatiestromen. Elke generatie brengt een aantal eigenschappen met zich mee welke van invloed kunnen zijn op de inrichting van de stad. Youngworks (2018) heeft onderzoek verricht naar welke generaties er in opkomst zijn geweest sinds 1925. De generaties zijn weergegeven in onderstaande tijdlijn (figuur 5) waarin de jaartallen de geboortejaren aangeven.

4.3 Stijgende vergrijzing

In figuur 6 zijn de bevolkingsprognoses voor 2035 en 2050 opgenomen. De prognose laat zien dat de vergrijzing tot 2035 een sterke stijging meemaakt. Daarna, tot aan 2050, neemt de vergrijzing echter voor een deel af. De groep 65 tot 80-jarigen wordt kleiner maar de dubbele vergrijzing (80 jaar of ouder) blijft toenemen.

4.4 Hogere levensverwachting

De toename van de dubbele vergrijzing kan worden verklaard door een hogere levensverwachting. Het CBS (2019) laat in een prognose van levensverwachtingen naar geslacht en leeftijd zien dat de levensverwachting in 2019 op 65-jarige leeftijd 20,51 is. Dit betekent dat de mensen die in 2019 65 jaar zijn gemiddeld 85,51 jaar zullen worden. In 2050 is de levensverwachting verhoogd naar 24,02 jaar. Dit betekent dat de mensen die in 2050 65 jaar zijn gemiddeld 89,02 jaar oud zullen worden.

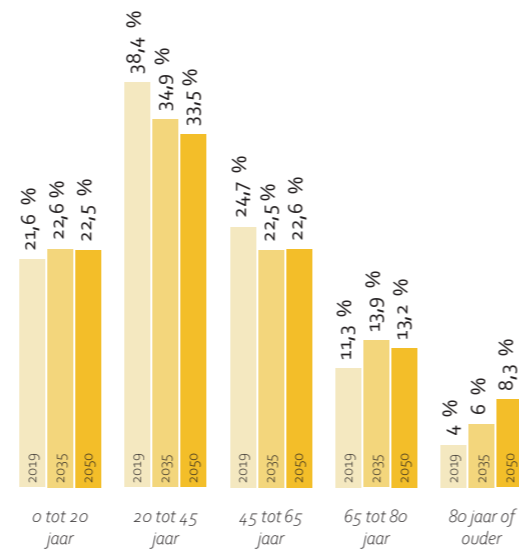
Volgens de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (RIVM, 2018) gaan bijna alle extra levensjaren gepaard met een goede gezondheid. Hoe ouder mensen worden, hoe later de gezondheid achteruitgaat. De hogere levensverwachting wordt veroorzaakt doordat mensen steeds vaker aandoeningen zoals hart- en vaatziekten en kanker overleven omdat er steeds betere behandelingen worden aangeboden voor deze ziekten. Dit veroorzaakt wel dat er een grotere groep ontstaat welke te maken heeft met de langetermijngevolgen van deze ziekten. Ook stijgt het aantal mensen met een chronische aandoening zoals artrose, nek- en rugklachten, diabetes en dementie. Mensen worden dus op een latere leeftijd ziek maar er ontstaat ook een groter aandeel zieke mensen.

4.5 Bevolkingsgroei

Uit figuur 7 blijkt dat de Rotterdamse bevolking tot 2050 zal toenemen. Tot aan 2035 is een sterke groei te zien van wel 13,6% waarna de bevolking tot 2050 zal toenemen met 4,4%. Dit betekent een totale stijging van 18,6%.

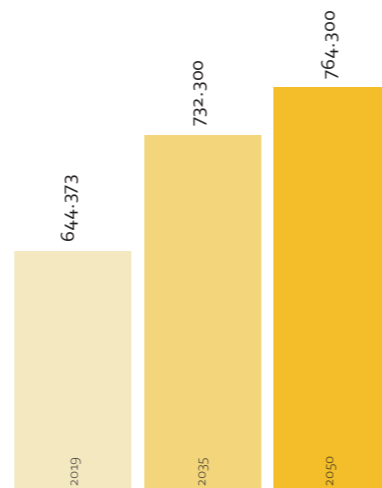
Volgens de Regionale bevolkings- en huishoudensprognose (PBL & CBS, 2019) is de stad aantrekkelijk voor migranten vanwege goede baankansen en omdat hier al vaak migranten wonen met dezelfde achtergrond. Daarnaast heeft de stad een grote aantrekkingskracht op jongeren vanwege opleidingsmogelijkheden, goede baankansen en het aanbod van culturele voorzieningen. Het zijn dus de migranten en de jongeren waardoor de bevolking in de stad stijgt.

Bevolkingsprognose naar leeftijd (Rotterdam)



Figuur 6: Aangepast overgenomen uit Regionale prognose 2020-2050; bevolking, regio-indeling 2018 door CBS, 2019. Bevolkingsprognose 2018-2035 - Rotterdam door gemeente Rotterdam, 2019.

Bevolkingsprognose aantal inwoners (Rotterdam)



Figuur 7: Aangepast overgenomen uit Regionale prognose 2020-2050; bevolking, regio-indeling 2018 door CBS, 2019. Bevolkingsprognose 2018-2035 - Rotterdam door gemeente Rotterdam, 2019.

4.6 Meer huishoudens

In figuur 8 is te zien dat het aantal eenpersoonshuishoudens de komende jaren zal toenemen. De Regionale bevolkings- en huishoudensprognose (PBL & CBS, 2019) noemt als oorzaak hiervoor het toenemen van de bevolking in een grote stad en huishoudensverdunding. Steeds minder mensen wonen samen in een huishouden. Dit komt omdat ouderen steeds vaker alleen wonen wanneer hun partner overlijdt maar ook doordat stellen steeds vaker scheiden.

4.7 De impact op de zorg

De vergrijzing, en dan voornamelijk de dubbele vergrijzing neemt steeds verder toe. Dit vormt sinds 2011 een steeds groter probleem en zorgt voor een grote impact op de zorg.

Bezuinigingen op de zorg

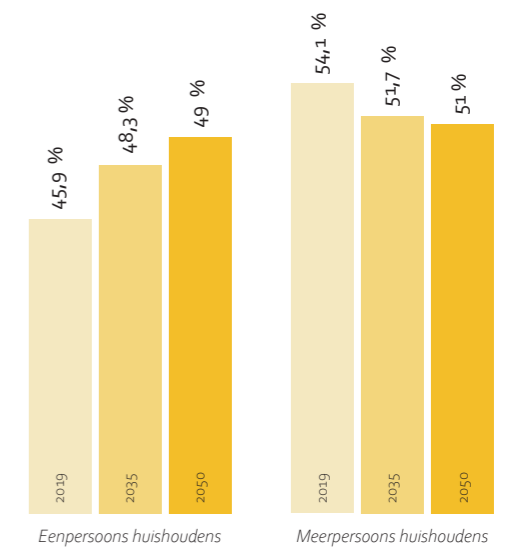
Het CPB (van Ewijk, C., van der Horst, A. & Besseling, P., 2013) heeft een toekomstverkenning voor de zorg uitgevoerd. Zij stellen dat de zorg in Nederland van hoge kwaliteit is en goed toegankelijk voor iedereen, maar van 2003 tot en met 2013 zijn de zorgkosten zo ver gestegen dat dit als probleem is geconstateerd. De oorzaken hiervan waren de vooruitgang van de medische technologie en de toename van de vergrijzing. Daarnaast weten mensen steeds beter de weg te vinden in de zorg wat ook een stijging van de zorgvraag met zich meebracht. Deze trends hebben zich de afgelopen jaren doorgezet en het wordt een steeds groter probleem. Wortell (2019) sluit hierop aan met de constatering dat tot aan 2040 de zorgkosten verder zullen stijgen tot 174 miljard euro per jaar. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2015. Een hele generatie zorgmedewerkers gaat met pensioen en daarbij is de generatie die een zorgbehoefte heeft groter. Dit betekent dus dat minder zorgmedewerkers moeten zorgen voor meer zorgbehoevenden.

Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat er moet worden bezuinigd. De Rijksoverheid (2019) stelt vast dat er onder andere wordt bezuinigd door middel van e-health. Dit zorgt voor tijdsbesparing en minder administratieve lasten. Ook wordt er bespaard door in te zetten op eerstelijnszorg in plaats van tweedelijnszorg. Eerstelijnszorg is goedkoper en dus moet er worden geïnvesteerd in een goede samenwerking tussen huisartsen, spoedeisende hulp, wijkverpleegkundigen, specialisten ouderengeneeskunde en praktijkondersteuning.

Toenemende druk

Volgens het RIVM (2018) krijgen we te maken met toenemende druk op de formele en informele zorg (mantelzorg). De mensen die in de zorg werken moeten eigenlijk mee groeien met de vergrijzing om de zorg goed op te kunnen vangen maar dit gebeurt niet en zorgt voor een grote druk op het zorgpersoneel. Ook op andere manieren ontstaat er een toenemende druk. Zo ervaren scholieren en studenten steeds meer prestatiedruk en op de arbeidsmarkt zorgt de 24 uurseconomie voor meer druk. Dit zijn de groepen mensen die moeten werken om zo voldoende financiële draagkracht te vormen zodat de voorzieningen voor de ouderen bekostigd kunnen worden. Omdat deze groepen niet in balans zijn ontstaat er een druk op de jongere generaties wat stress en gezondheidsproblemen kan veroorzaken.

Bevolkingsprognose huishoudens (Rotterdam)



Figuur 8: Aangepast overgenomen uit Regionale prognose 2020-2050; huishoudens, intervallen, regio-indeling 2018 door CBS, 2019. Huishoudens 2020 - Rotterdam door gemeente Rotterdam, 2019.

Tekort aan zorgpersoneel

Wortell (2019) beschrijft dat er een tekort is aan zorgpersoneel. Er is de afgelopen jaren flink bezuinigd en gereorganiseerd in de zorg en er ontstaan grote personeelstekorten als gevolg hiervan. Daarnaast stroomt er weinig nieuw personeel in vanwege het slechte imago van de sector. Er zijn voornamelijk tekorten onder de zorgende en verpleegkundigen op mbo- en hbo-niveau. Dit vraagt om andere samenwerkingsverbanden in de zorg en innovatieve manieren om zorg te verlenen.

Steeds vaker thuiszorg

Ook beschrijft Wortell (2019) dat het zorgsysteem ingrijpend verandert. Daarbij horen nieuwe, meer efficiënte vormen van zorg. De overheid kan niet meer alle zorg verlenen wat nodig is. Dat betekent dat er meer hulp vanuit het sociale vangnet moet komen en minder uit instellingen. Er worden steeds meer technologieën ontwikkeld waardoor steeds meer zorg zelfstandig thuis kan worden geregeld. Robotisering, domotica die een woonruimte slim maakt en camera's welke ouderen in de gaten houden vanaf afstand zijn ontwikkelingen welke steeds vaker worden toegepast.

Mogelijke oplossingen

Verstedelijking is nodig om iedereen in Nederland van huisvesting te kunnen voorzien maar zorgt tegelijkertijd voor minder ruimte voor groen en water. En dat terwijl het goed inzetten van groen en water in de leefomgeving juist belangrijk is om gezondheidsproblemen te beperken volgens het RIVM (2018). Groen en water in de leefomgeving helpen namelijk bij het stimuleren van beweging, sociale interactie en ontspanning. Daarnaast leiden maatregelen zoals het stimuleren van openbaar vervoer en het autoluw maken van binnensteden tot een positief effect. De luchtkwaliteit wordt hierdoor verbeterd wat bijdraagt aan een betere gezondheid. Het verbeteren van de gezondheid is van cruciaal belang. Er zijn niet voldoende mensen en woningen die de zorg van de ouderen kunnen opvangen, daarom moet er gezorgd worden voor een betere gezondheid op de langer termijn zodat de jongere generaties niet overbelast raken.

4.8 Conclusie

Na de Tweede Wereldoorlog is een geboortegolf ontstaan. Deze groep mensen worden benoemd tot de babyboomgeneratie. De oudste mensen in deze generatie hebben in 2011 hun AOW-leeftijd bereikt en sindsdien neemt de vergrijzing steeds meer toe. Het concept 'Ouderenhub 1.0' is gebaseerd op de eigenschappen van deze generatie maar in 2035 zijn het niet meer alleen de babyboomers voor wie ouderenhub worden gerealiseerd. De generatie X heeft in deze periode namelijk ook de AOW-leeftijd bereikt. In 2050 is er weer een verandering te zien, dan zijn het de Millennials die de AOW-leeftijd hebben bereikt. Alle generaties kennen verschillende eigenschappen en elke generatie zal dan ook op een andere manier gebruik maken van een ouderenhub. Deze veranderingen zijn niet meegenomen in het concept 'Ouderenhub 1.0', maar dit zou wel moeten.

Ook de stijgende vergrijzing, de hogere levensverwachting, de bevolkingsgroei en de toename van eenpersoonshuishoudens zijn ontwikkelingen die niet terugkomen in het concept 'Ouderenhub 1.0'. Dit zijn ontwikkelingen waarvan de impact op de stad snel zichtbaar is maar welke in de periode na 2035 niet allemaal meer een gelijkmatige ontwikkelingslijn bevatten.

De demografische ontwikkelingen die zich tot nu toe hebben voorgedaan hebben een impact op hoe de zorg wordt geregeld. Door middel van innovatieve oplossingen zoals robotisering en domotica wordt er bezuinigd op de zorg. Dit is

nodig omdat de zorg steeds duurder wordt. Daarnaast zorgt de toenemende vergrijzing ervoor dat er meer ouderen zijn tegenover een minder grote groep beroepsbevolking. Dit zorgt ervoor dat er meer druk ontstaat op de formele en informele zorg, wat kan leiden tot stress en meer gezondheidsproblemen. Er zijn oplossingen welke zorgen voor een betere gezondheid zoals meer groen en water. Dit helpt bij het stimuleren van beweging, sociale interactie en ontspanning. Deze oplossing zorgt ervoor dat er minder druk ontstaat op de jongere generaties.

Om het concept zo flexibel mogelijk te maken, zodat wanneer er een ouderenhub is gerealiseerd en de demografie in de toekomst verandert de plek aangepast kan worden naar de wens van die bewoners, moet er rekening worden gehouden met verschillende toekomstscenario's.

5.1 Inleiding

Uit de bevolkingssamenstelling blijkt dat stijgende vergrijzing en bevolkingsgroei ontwikkelingen zijn waarvan de impact op de stad snel zichtbaar is maar welke na 2035 niet meer een gelijkmatige ontwikkelingslijn bevatten. Hierdoor kan een ouderenhub niet op elke plek op dezelfde manier worden geïmplementeerd. Aan de hand van verschillende toekomstscenario's wordt voorbereid op deze onzekerheden. Als eerste worden er sleutelfactoren, gebaseerd op de analyse naar de bevolkingssamenstelling, in een schema gezet. Deze zijn onderverdeeld in (on)zekerheid en de mate van het belang. Vervolgens worden de vier scenario's geformuleerd aan de hand van de twee meest belangrijke onzekerheden en worden deze in een assenkruis gezet.

De scenariostudie gaat van start met een nulmeting. Omdat de scenario's conceptmatig worden uitgewerkt wordt er gebruik gemaakt van een fictieve wijk. In deze wijk is het inmiddels 2035 en is het concept 'Ouderenhub 1.0' geïmplementeerd. Vervolgens wordt in de scenario's uitgewerkt hoe de vier scenario's invloed hebben op de gerealiseerde ouderenhub na 2035. De scenariostudie is uitgevoerd aan de hand van Praktijkgericht onderzoek in de ruimtelijke planvorming (Woudstra, A., 2014).

5.2 Sleutelfactoren

De sleutelfactoren in figuur 9 zijn gebaseerd op de analyse naar de bevolkingssamenstelling en zijn onderverdeeld in (on)zekerheid en de mate van het belang. De onzekere sleutelfactoren zijn afhankelijk van de locatie en er is geen sprake van een gelijkmatige ontwikkelingslijn. De zekere sleutelfactoren doen zich daarentegen overal op dezelfde manier voor en zijn met meer zekerheid te voorspellen doordat er een gelijkmatige ontwikkelingslijn te zien is. Belangrijke sleutelfactoren zijn ontwikkelingen waarvan een directe impact zichtbaar is in een stad, wijk of buurt. Onbelangrijke sleutelfactoren zijn ontwikkelingen waarvan de impact niet direct zichtbaar is.

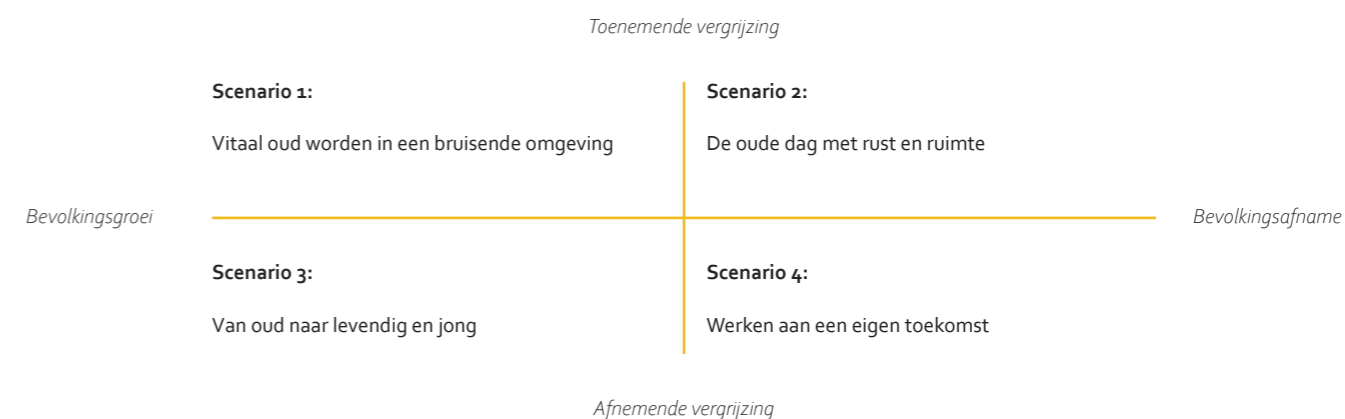
Sleutelfactoren

	Onzeker	Zeker
Belangrijk	<ul style="list-style-type: none"> Toenemende/afnemende vergrijzing Toenemend/afnemend bevolkingsaantal Toenemend/afnemend aantal huishoudens 	<ul style="list-style-type: none"> Stijgende levensverwachting Toenemende druk op de formele en informele zorg
Onbelangrijk	<ul style="list-style-type: none"> Diverse bevolking 	<ul style="list-style-type: none"> Groen, water en een goede luchtkwaliteit beperken gezondheidsproblemen

Figuur 9

Uit het schema blijkt dat toenemende of afnemende vergrijzing, bevolkingsaantal en het aantal huishoudens onzeker te voorspellen zijn. Tot 2035 nemen deze ontwikkelingen toe, na 2035 blijven deze ontwikkelingen gelijk, neemt het af of neemt het groeitempo af. Omdat het toenemende of afnemende bevolkingsaantal invloed heeft op het aantal huishoudens wordt ervoor gekozen om de scenario's te baseren op ontwikkelingen met betrekking tot de vergrijzing en het bevolkingsaantal (figuur 10). De overige ontwikkelingen in het schema worden daarbij ook verwerkt in de formulering van de scenario's.

Scenario's



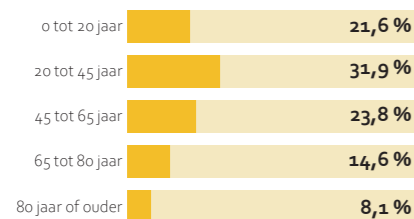
Figuur 10

5.3 NULMETING: OUDERDAM IN 2035



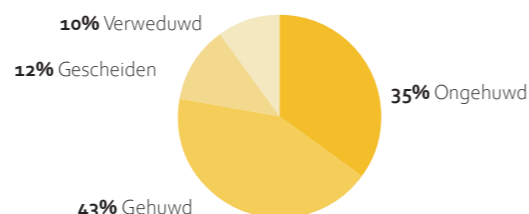
Het is 2035 en de vergrijzing in Ouderdam is toegenomen. Er was geen ruimte in de wijk om de oudere generatie van goede zorg te kunnen voorzien, daarom is er een ouderenhub gerealiseerd.

Bevolking naar leeftijd



Figuur 11

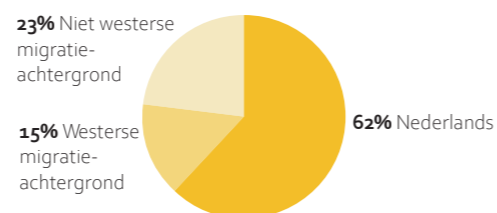
Bevolking naar burgerlijke staat



Figuur 12



Bevolking naar afkomst



Figuur 13

Babyboom generatie

De vergrijzing is in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de babyboom generatie en bedraagt de geboortegolf na de Tweede Wereldoorlog. Deze generatie bracht een nieuw soort levensloop met zich mee. Er ontstonden meer huwelijkssluitingen, de huwelijksleeftijd daalde en het gewenste kindertal werd op steeds jongere leeftijd bereikt. De babyboomers hebben bijgedragen aan een betere economie. De vijfdaagse werkweek werd ingevoerd en de lonen stegen enorm.



Woningen zijn levensloopbestendig gemaakt en er worden maatregelen getroffen om zelfstandig wonende ouderen van goede zorg te kunnen voorzien. Een groot deel van de zelfstandig wonende ouderen heeft een lichte zorgvraag en woont in een nieuw woonzorgconcept. Door middel van het installeren van domotica en thuiszorgtechnologie wordt al een groot deel van de zorg opgevangen. Daarnaast zijn er centrale zorgvoorzieningen in de wijk geplaatst waar eerstelijnszorg zoals een huisarts, tandarts, apotheek en fysio op loopafstand te bereiken zijn. De zorg wordt geregeld vanuit een beperkt aantal aanbieders, hierdoor is het zorgpersoneel herkenbaar en bekend bij de bewoners. Dit geeft overzicht en een vertrouwd gevoel.

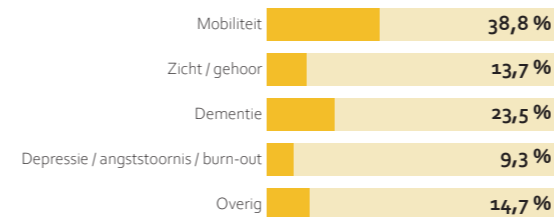
Bij een zwaardere zorgvraag kan er worden gerekend op het nabijgelegen verpleeghuis. Dit verpleeghuis bestaat voor een deel uit beschermd wonen voor ouderen die niet meer zelfstandig kunnen wonen. Daarnaast wordt er vanuit het verpleeghuis zorg geleverd aan de zelfstandig wonende ouderen.



De toegankelijkheid van de wijk is buiten de standaardrichtlijnen uitgebreid met plusrichtlijnen. Dit betekent dat er extra bankjes zijn geplaatst op belangrijke routes, er intensiever onderhoud gepleegt wordt en er wordt eerder ingegrepen bij oneffenheden in trottoirs. Daarnaast is de verlichting gelijkmatiger verdeeld en zijn brievenbussen verplaatst. Ook zijn de routes tussen wooncomplexen en voorzieningen goed toegankelijk gemaakt. Er zijn geen obstakels meer aanwezig zoals drempels of inrichtingselementen op verkeerde plekken. Om de mobiliteit te bevorderen worden er haal- en brengdiensten georganiseerd. Als ouderen een afstand naar een voorziening niet te voet kunnen afleggen biedt dit een uitkomst om toch alle gewenste voorzieningen te kunnen bereiken.

In de wijk wordt volop ontmoet. Het huis van de wijk biedt hier ruimte voor. Hier wordt aandacht besteed aan dagbesteding, het ontdekken van talent, vergroten van de betrokkenheid van de wijk, kunst en cultuur. Ook in de wooncomplexen is ruimte voor ontmoeting. Gemeenschappelijke ruimtes als een woonkamer, keuken of tuin bieden ruimte om samen te komen en activiteiten te ondernemen.

Beperking bij slecht ervaren gezondheid

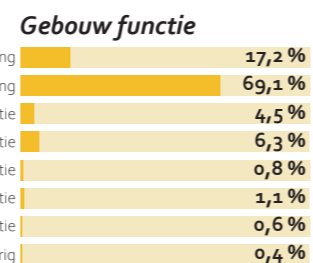


Figuur 15



Centraal in de wijk liggen de voorzieningen. Wat hier tenminste in wordt opgenomen zijn de primaire voorzieningen als een supermarkt, drogist, bank, kapper, kinderopvang en basisschool. Maar ook secundaire voorzieningen als warenhuizen en kledingwinkels. Daarnaast is er veel aandacht besteed aan het realiseren van betaalbare maaltijdvoorzieningen wat ervoor zorgt dat mensen sociaal blijven en dat ze worden voorzien in hun eerste levensbehoeften. Dit wordt gedaan aan de hand van vier soorten voorzieningen: een wijkrestaurant, lokale eetactiviteiten door vrijwilligers, een online platform en eetgelegenheden in gemeenschappelijke ruimtes van wooncomplexen. Daarnaast is er een kringloopwinkel waar bewoners betaalbare meubels en kleding kunnen aanschaffen.

Om de voorzieningen heen bevindt zich een concentratie van ouderenhuisvestingen welke levensloopbestendig zijn gemaakt. Deze woningen dienen als tussenvoorziening, dit is een passende woonvorm tussen thuis wonen en het verpleeghuis in. Naast deze tussenvoorziening zijn er nieuwe woonzorgconcepten ontwikkeld waar ouderen zelfstandig kunnen wonen en zorg kunnen ontvangen vanuit het nabijgelegen verpleeghuis.



Figuur 14



Eenpersoons
huishouden
2.575

Meerpersoons
huishouden
951

Verbeelding nulmeting

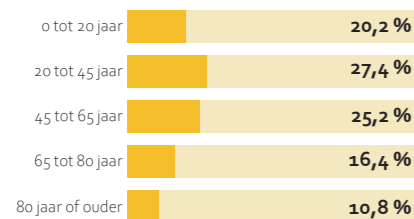


5.4 SCENARIO 1: VITAAL OUD WORDEN IN EEN BRUISENDE OMGEVING



Het is 2050 en de vergrijzing en het totale bevolkingsaantal is toegenomen. Hierdoor moet er meer ruimte worden gemaakt om de oudere generatie van huisvesting en goede zorg te kunnen voorzien.

Bevolking naar leeftijd

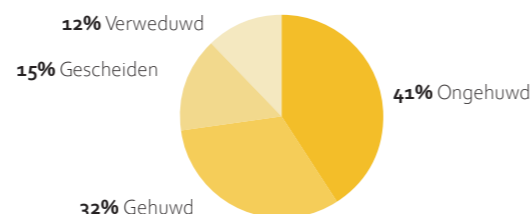


Figuur 17

Millennials

De vergrijzing is in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de generatie millennials. Millennials groeiden op in een tijd van terreurdreigingen, milieuproblemen en economische welvaart. De generatie is authentiek, speciaal en creatief en ze kennen grenzeloze ambities. Dit zorgt voor een groeiend aantal ondernemers, ambitieuze werknemers en bijzondere prestaties van jongeren. Ze hebben een sterke technologische vooruitgang meegemaakt en kunnen daarom goed omgaan met een gedigitaliseerde samenleving.

Bevolking naar burgerlijke staat

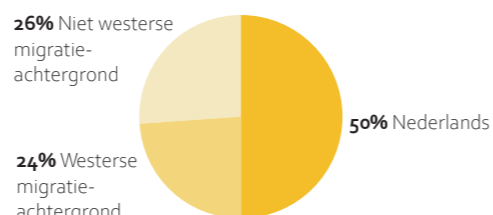


Figuur 18



6.165

Bevolking naar afkomst



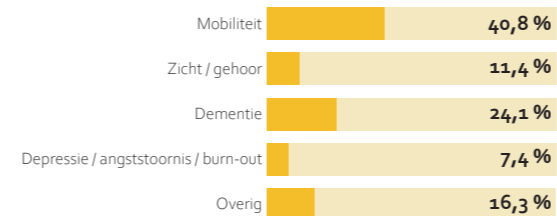
Figuur 19



Bewoners zijn op zoek naar een plek waar wonen en zorg optimaal met elkaar samenwerken en waar zij de rest van hun leven kunnen blijven wonen. Nieuwe woonzorgconcepten, waarin woningen ten minste levensloopbestendig zijn gemaakt, bieden hierin de ondersteuning die de bewoners nodig hebben. Daarnaast worden de centraal gelegen eerstelijns zorgvoorzieningen als de huisarts, tandarts, apotheek en fysio uitgebreid met tweedelijns zorgvoorzieningen als een kleinschalige polikliniek en psychische zorg zodat er extra capaciteit ontstaat.

Millennials kunnen goed omgaan met de digitalisering van de samenleving. Dit biedt een kans om een groot deel van de zorg te digitaliseren, dit zorgt voor minder werkdruk en een grotere capaciteit. Woningen staan in contact met het nabijgelegen verpleeghuis, wanneer dit niet nodig is omdat een woning bewoond wordt door iemand uit een jongere generatie, wordt het systeem uitgezet. Het systeem blijft wel altijd aanwezig in alle woningen in de wijk zodat deze makkelijk te gebruiken is voor een volgende, oudere bewoner.

Beperking bij slecht ervaren gezondheid



Figuur 21

Om de beroepsbevolking te ontlasten wordt er meer groen en water aangelegd. Dit draagt bij aan een betere gezondheid waardoor bewoners op de langer termijn minder zorg nodig hebben. Door de hoge dichtheid die de wijk bevat gebeurt dit op innovatieve wijze zoals groen op de daken en groen op de galerijen en muren van gebouwen.

In elk woonzorgconcept is een scootmobiel verhuur opgestart. Hier kunnen bewoners tegen een klein bedrag een scootmobiel huren als zij een langere afstand moeten afleggen. Daarnaast wordt er een haal- en brengdienst in de wijk opgestart voor medische doeleinden. Ook zijn er meer bushaltes toegevoegd en is de hele wijk toegankelijk gemaakt voor rolstoel- en rollatorgebruikers. Dit betekent dat er duidelijke wandelroutes zijn aangelegd met een goede bewegwijzering, er veilige oversteekplaatsen aangelegd zijn door middel van een duidelijke voorrangregeling en de voetgangers worden gezien als hoofdgebruikers, gescheiden van het andere verkeer. Ouderen leggen een relatief kortere afstand af voordat zij rust nodig hebben. Daarom zijn er bankjes geplaatst op aantrekkelijke plekken waar uitgerust kan worden tijdens een wandeling.

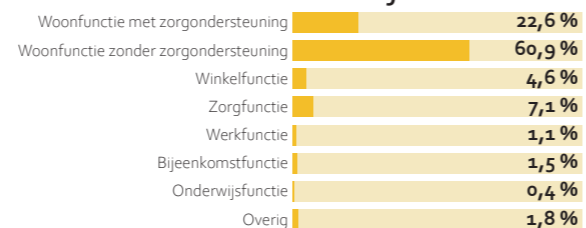
Door de digitalisering raken veel millennials eenzaam. Hoe ouder deze generatie wordt hoe groter dit probleem is. Daarom wordt er extra aandacht besteed aan ontmoetingsmogelijkheden op wijk- en gebouwniveau. In het huis van de wijk worden regelmatig activiteiten georganiseerd en elk appartementencomplex heeft gemeenschappelijke ruimten. Ook de werkplaats zorgt ervoor dat bewoners elkaar kunnen ontmoeten. In deze ruimte organiseren bewoners zelf de activiteiten.



De bevolking is toegenomen vanwege het toegenomen zorgaanbod. Bewoners kunnen hun hele leven in de wijk blijven wonen en er ontstaat een bruisende samenleving. Om ervoor te zorgen dat iedereen een woning toegewezen kan krijgen zijn er woningen toegevoegd. Appartementencomplexen, zijn uitgebreid door middel van optoppen en zijn voorzien van nieuwe woonzorgconcepten. Eengezinswoningen zijn getransformeerd naar meergezinswoningen en alle woningen worden levensloopbestendig gemaakt.

Er worden meer zorgvoorzieningen in de wijk geplaatst. Dit kost ruimte en daarom zullen er andere voorzieningen de deuren moeten sluiten. In dit geval betekent dit dat secundaire voorzieningen als kringloopwinkels, kledingwinkels en warenhuizen voor een groot deel zullen verdwijnen. Veel van deze voorzieningen zijn gedigitaliseerd en niet van groot belang. Primaire voorzieningen als een supermarkt, drogist, bank en kapper en betaalbare maaltijdvoorzieningen blijven wel aanwezig in de wijk. Daarnaast biedt een werkplaats diverse ruimten welke onder de bewoners kunnen worden verhuurd. Hier hebben bewoners de kans om een onderneming, waar zij emotioneel gezien nog geen afstand van kunnen doen, door te zetten en om hun creativiteit in kwijt te kunnen. Verder worden voorzieningen voornamelijk ingevuld met een recreatieve functie waar bewoners kunnen samenkomen en hun laatste levensjaren met plezier kunnen invullen.

Gebouw functie



Figuur 20



4.281

Eenpersoons huishouden
3.153

Meerpersoons huishouden
1.128

Verbeelding scenario 1

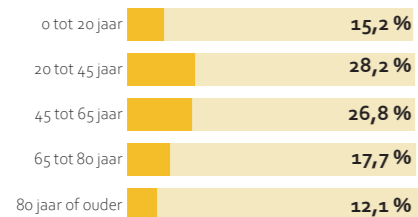


5.5 SCENARIO 2: DE OUDE DAG MET RUST EN RUIMTE



Het is 2050 en de vergrijzing is toegenomen. Het bevolkingsaantal is afgenomen waardoor er meer ruimte is ontstaan voor huisvesting en goede zorg voor de oudere generatie.

Bevolking naar leeftijd

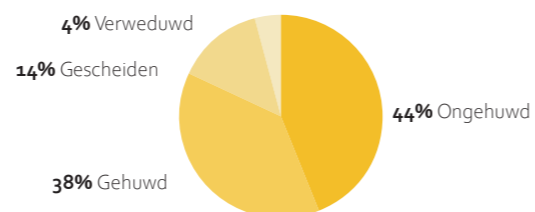


Figuur 23

Millennials

De vergrijzing is in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de generatie millennials. Millennials groeiden op in een tijd van terreurdreigingen, milieuproblemen en economische welvaart. De generatie is authentiek, speciaal en creatief en ze kennen grenzeloze ambities. Dit zorgt voor een groeiend aantal ondernemers, ambitieuze werknemers en bijzondere prestaties van jongeren. Ze hebben een sterke technologische vooruitgang meegemaakt en kunnen daarom goed omgaan met een gedigitaliseerde samenleving.

Bevolking naar burgerlijke staat

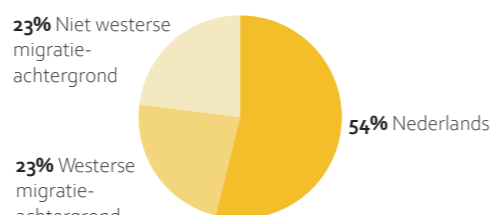


Figuur 24



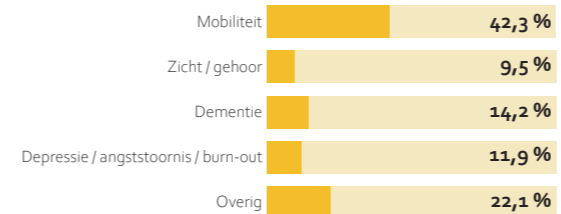
4.883

Bevolking naar afkomst



Figuur 25

Beperking bij slecht ervaren gezondheid



Figuur 27

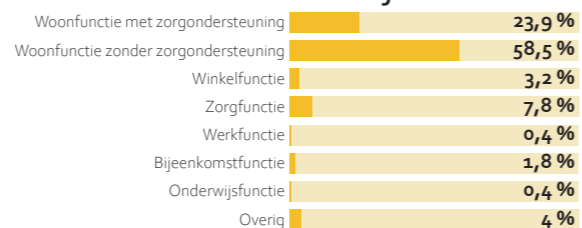
Verbeelding scenario 2



De bevolking in Ouderdam is afgenomen. De huidige vergrijzing komt in hun laatste levensjaren terecht en de overgebleven beroepsbevolking trekken naar de binnensteden. Dit heeft als resultaat dat de overgebleven ouderen kunnen wonen in een hechte gemeenschap met veel rust en ruimte. Omdat er een overschot aan woningen is ontstaan wordt er ingezet op het zo aangenaam mogelijk maken van het wonen voor de ouderen. Appartementen zijn samengevoegd zodat bewoners meer woonruimte hebben en de plinten worden getransformeerd naar voorzieningen zodat er centraal in de wijk meer ruimte wordt overgehouden voor groen en water.

Doordat het grootste deel van de bewoners is gepensioneerd en de beroepsbevolking grotendeels is vertrokken uit de wijk is er weinig vraag naar werkgelegenheid. Bewoners genieten van de rust en ruimte die de wijk nu te bieden heeft. De primaire voorzieningen als een supermarkt, drogist, bank en kapper blijven aanwezig en daarnaast nemen de bewoners zelf de organisatie van publieke voorzieningen op zich zodat de wijk levendig blijft. Ook secundaire voorzieningen als warenhuizen, kledingwinkels en kringloopwinkels blijven op een kleinschalig niveau aanwezig, net als betaalbare maaltijdvoorzieningen.

Gebouw functie



Figuur 26



2.585

Eenpersoons
huishouden
1.243

Meerpersoons
huishouden
1.342



Door de bevolkingsafname is het aantal zorgvoorzieningen beperkt geworden. In de plaats van een groot aanbod wordt er ingezet op persoonlijke zorg en aandacht in de huidige woonzorgconcepten. Zo krijgt de oudere generatie meer hulp van familie en vrienden door middel van digitale verbindingen en is er regelmatig persoonlijk contact met een zorgverlener uit het verpleeghuis. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van de zorg en zorgt er tegelijkertijd voor dat de oudere generatie zich gehoord voelt en minder snel vereenzaamt. Om overzicht te bieden zullen alle eerstelijns zorgvoorzieningen als de huisarts, tandarts, apotheek, fysio en het verpleeghuis worden geclusterd in een centraal gelegen gezondheidscentrum en staat er een vast team aan zorgmedewerkers klaar voor de bewoners.



De centrumgebouwen zijn gesloopt en er is een groot park aangelegd waar bewoners kunnen wandelen en verblijven. Deze ruimten worden intensief onderhouden zodat de bewoners optimaal kunnen genieten van deze plek. Ook in de rest van de wijk is er veel groen en water aangelegd zodat bewoners de natuur dichtbij huis hebben.

Er is rekening gehouden met de kortere afstand die de oudere bewoners kunnen afleggen. Daarom zijn er meer wandelpaden aangelegd met bankjes op aantrekkelijke plekken waar bewoners kunnen uitrusten en genieten van de omgeving. Daarnaast zijn de routes duidelijk gemarkeerd en goed verlicht zodat ook de vergeetachtige bewoners hun weg terug naar huis kunnen vinden. De voetgangers zijn de hoofdgebruikers in de hele wijk. Dit wordt overal duidelijk aangegeven. Zo worden oversteekplaatsen veiliger gemaakt en als een minder groot obstakel gezien. Een scootmobiel verhuur zorgt ervoor dat bewoners tegen een klein bedrag er wat langer op uit kunnen gaan en kunnen genieten van de ruimte die de wijk te bieden heeft. Daarnaast zijn er zelfrijdende busjes welke de bewoners naar plekken buiten de wijk brengen als dit nodig is.

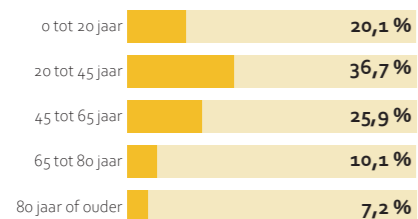
Omdat de bevolking afneemt en er minder voorzieningen aanwezig zullen zijn zal er meer eenzaamheid optreden. Om dit tegen te gaan is er ruimte voor de bewoners om zelf de publieke voorzieningen te runnen zodat zij onder de mensen komen. Daarnaast zorgt de persoonlijke aandacht vanuit de zorg ervoor dat de oudere generatie minder snel vereenzaamt. Ook het huis van de wijk en de gemeenschappelijke ruimten worden nog steeds gebruikt voor ontmoeting.

5.6 SCENARIO 3: VAN OUD NAAR LEVENDIG EN JONG



Het is 2050 en de vergrijzing is afgenomen. Het bevolkingsaantal is toegenomen waardoor er meer ruimte gemaakt moet worden om de bewoners van huisvesting te kunnen voorzien.

Bevolking naar leeftijd

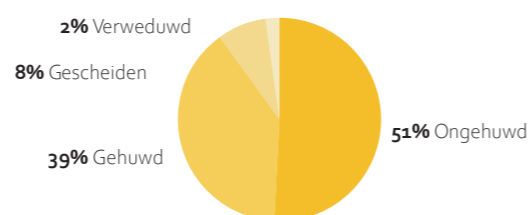


Figuur 29

Generatie Z en Alpha

De beroepsbevolking is in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de generatie Z en Alpha. Verschillen in etnische afkomst, taal, levensstijl en seksuele oriëntatie hebben ervoor gezorgd dat deze generaties divers en individualistisch zijn. Het gevolg hiervan is dat de generatie zelfbewust en zelfstandig is. Het zijn ondernemers en hebben behoefte aan financiële onafhankelijkheid. Deze generaties hebben de grootste technologische vooruitgang meegemaakt tot nu toe en daarom zal het grootste deel van de samenleving gedigitaliseerd zijn.

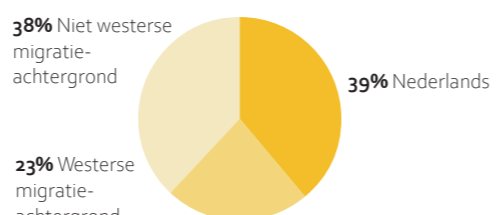
Bevolking naar burgerlijke staat



Figuur 30

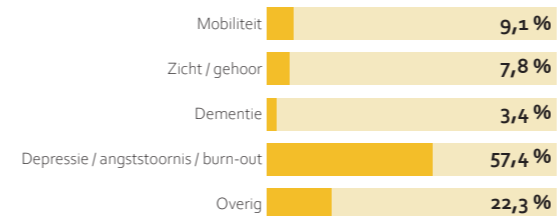


Bevolking naar afkomst



Figuur 31

Beperking bij slecht ervaren gezondheid



Figuur 33



De jonge generaties hebben een kleine maar ook een andere zorgbehoefte dan oudere generaties. De eerstelijnszorg als een huisarts, tandarts, apotheek en fysio zijn kleinschalig opgezet, net als het verpleeghuis. Daarnaast wordt er ook psychische zorg aangeboden omdat de jonge generaties steeds vaker te maken krijgen met depressies, angststoornissen en burn-outs. Het kleine aantal ouderen dat in de wijk woont koopt voornamelijk zorg particulier in of krijgt ondersteuning uit één van de weinig overgebleven woonzorgconcepten in de wijk.

De woonzorgconcepten zijn getransformeerd naar woonconcepten voor studenten. Ook de geïnstalleerde thuiszorgtechnologie wordt gebruikt voor andere doeleinden. Zo wordt het gebruikt om woningen 'slim' te maken en om verbonden te blijven met andere bewoners uit de wijk.



Centraal in de wijk is een park aangelegd met aangrenzende horecagelegenheden. Hierdoor ontstaat er een levendig gebied waar verschillende functies samenkomen. Het biedt een kans om in een stadse omgeving te wonen en tevens te kunnen genieten van natuur. Om de groenvoorzieningen uit te breiden en meer diversiteit aan te brengen zijn er dakparken aangelegd.

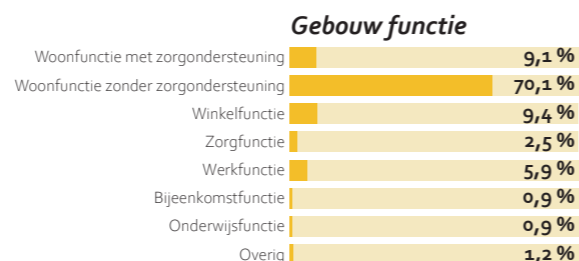
De wijk is voorzien van openbaar vervoer dat studenten de wijk in en uit brengt. Daarnaast is er een centrale plek aangewezen waar deelvervoer wordt gestald. Dit zorgt voor een efficiënt en betaalbaar mobiliteitsgebruik voor de minder vermogende bewoners. Tegelijkertijd zorgt dit ervoor dat er minder parkeerplaatsen nodig zijn zodat er meer openbare ruimte overblijft. Verder is de wijk voorzien van duidelijke wandel- en fietspaden. Het langzame verkeer is de hoofdgebruiker.

De ondernemersmentaliteit van de generatie Z en Alpha zorgt ervoor dat er een levendige en bruisende samenleving ontstaat in de wijk. Tegelijkertijd kan de digitalisering er weer voor zorgen dat er eenzaamheid aanwezig is. Om ontmoeting te stimuleren is er een online platform waarop bewoners met elkaar kunnen communiceren. Hierop is te zien welke evenementen er plaats vinden in de wijk, of er nieuwe vacatures zijn vrijgekomen en er kan hulp worden aangeboden en gevraagd aan andere bewoners. Het huis van de wijk biedt naast ontmoetingsmogelijkheden en activiteiten ook vergaderruimte aan. Hier krijgen ondernemers de ruimte om met elkaar te vergaderen en samen te werken. Ook de woongebouwen die worden ingericht voor studenten bevatten gemeenschappelijke ruimten waar ontmoet en gewerkt kan worden.



De beroepsbevolking in Ouderdam neemt toe en er ontstaat een vitale en bruisende samenleving. Door de ondernemersmentaliteit van de bewoners is er een sterke behoefte aan werkgelegenheid en veel bewoners werken dan ook in de wijk. De groeiende economie zorgt ervoor dat dit studenten en gezinnen aantrekt waardoor het bevolkingsaantal stijgt. Om deze mensen van huisvesting te kunnen voorzien is een deel van de appartementencomplexen getransformeerd naar studentenwoningen en zijn eengezinswoningen getransformeerd naar meergezinswoningen voor grotere gezinnen.

De bewoners in de wijk zijn jong en actief. Ze gebruiken relatief veel voorzieningen en hechten waarde aan voorzieningen dichtbij de woning. Het wordt daarom belangrijk gevonden dat primaire voorzieningen als een supermarkt, drogist, bank, kapper, kinderopvang en basisschool op loopafstand te bereiken zijn. Daarnaast wordt het primaire aanbod uitgebreid met secundaire voorzieningen zoals warenhuizen en kledingwinkels. Horecagelegenheden worden veel bezocht door de beroepsbevolking en hier is dan ook een ruime keus in te vinden. Recreatieve voorzieningen staan hoog in het vaandel, dus ook hier is aandacht aan besteed. Het verpleeghuis wordt voor een deel gebruikt om ruimte te bieden aan (nieuwe) ondernemers uit de wijk. Door de individualistische eigenschappen van de generatie Z en Alpha ontstaat er een ruim aanbod aan ondernemingen waar de hele wijk van meeprofitteert.



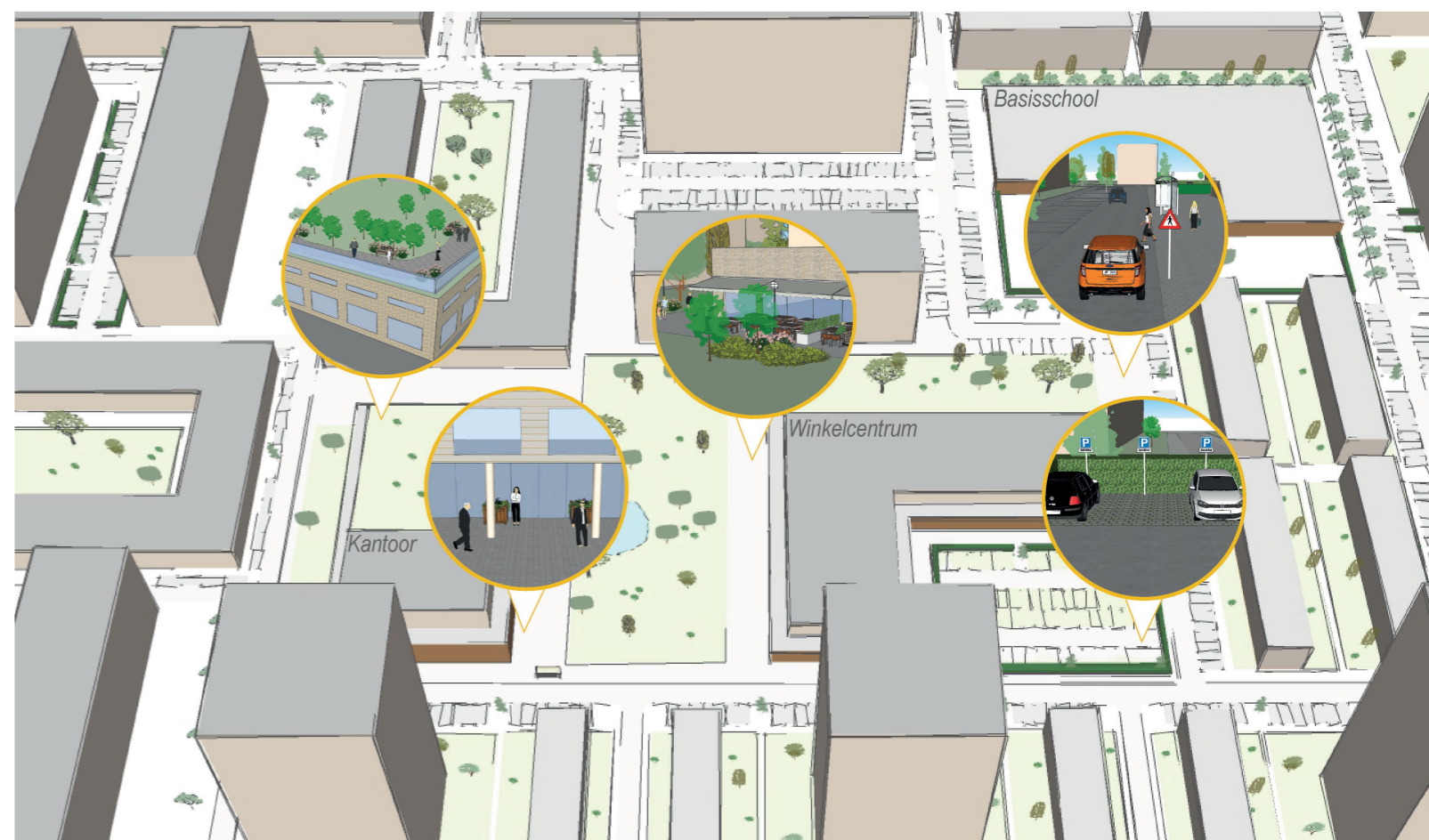
Figuur 32



Eenpersoons
huishouden
3.361

Meerpersoons
huishouden
1.072

Verbeelding scenario 3

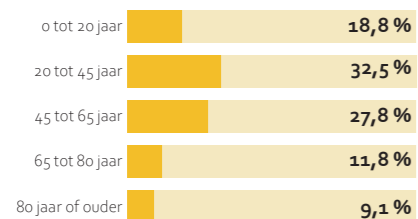


5.7 SCENARIO 4: WERKEN AAN EEN EIGEN TOEKOMST



Het is 2050 en de vergrijzing en het totale bevolkingsaantal is sterk afgenomen. Hierdoor ontstaat er voldoende ruimte om de bewoners van huisvesting te kunnen voorzien.

Bevolking naar leeftijd

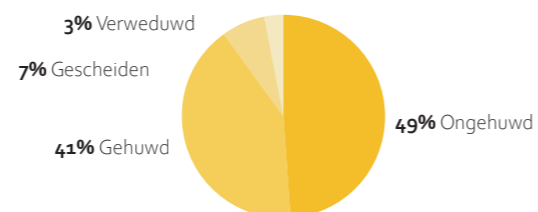


Figuur 35

Generatie Z en Alpha

De beroepsbevolking is in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de generatie Z en Alpha. Verschillen in etnische afkomst, taal, levensstijl en seksuele oriëntatie hebben ervoor gezorgd dat deze generaties divers en individualistisch zijn. Het gevolg hiervan is dat de generatie zelfbewust en zelfstandig is. Het zijn ondernemers en hebben behoefte aan financiële onafhankelijkheid. Deze generaties hebben de grootste technologische vooruitgang meegemaakt tot nu toe en daarom zal het grootste deel van de samenleving gedigitaliseerd zijn.

Bevolking naar burgerlijke staat

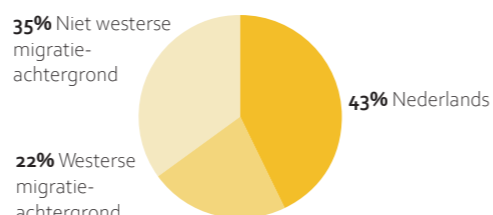


Figuur 36



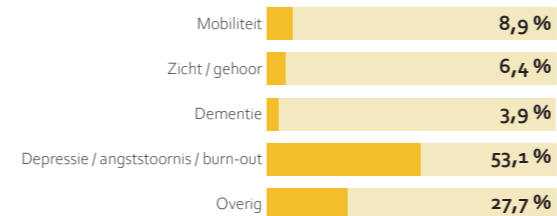
4.125

Bevolking naar afkomst



Figuur 37

Beperking bij slecht ervaren gezondheid

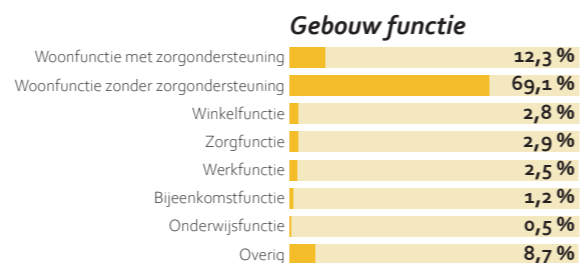


Figuur 39



De bewoners in Ouderdam naderen een leeftijd waarop een groot deel van de bewoners overlijdt. Hierdoor blijft voornamelijk de beroepsbevolking over. De bewoners vormen een hechte gemeenschap en zullen in de toekomst oud worden in de wijk waarin ze zijn opgegroeid. De meeste bewoners werken buiten de wijk, in de binnenstad, en hechten waarde aan een woning in een rustige en groene omgeving. Appartementen zijn samengevoegd zodat er grotere woningen ontstaan en krijgen ieder een buitenruimte, groter dan alleen een balkon.

De jonge bevolking hecht waarde aan een rustige omgeving. Daarom blijven de primaire voorzieningen als een supermarkt, drogist, bank, kapper, kinderopvang en basisschool aanwezig maar sluiten secundaire voorzieningen als warenhuizen, kledingwinkels en kringloopwinkels hun deuren. Bewoners zijn mobiel genoeg om voorzieningen en drukte buiten de wijk op te zoeken. Culturele voorzieningen zijn geliefd onder de bewoners en zijn op een subtiele wijze geïmplementeerd in het gebied. Daarnaast zijn leegstaande panden gesloopt zodat er meer ruimte ontstaat voor groen en water.



Figuur 38



2.942

Eenpersoons huishouden

2.241

Meerpersoons huishouden

701



De jonge generaties hebben een kleine zorgbehoefte. De eerstelijnszorg als een huisarts, tandarts, apotheek en fysio zijn kleinschalig opgezet, net als het verpleeghuis. Deze zijn centraal gelegen in de wijk. Voor tweedelijns zorgvoorzieningen zullen bewoners de wijk uit moeten. Het kleine aantal ouderen in de wijk wordt ondersteund door vrijwilligers en voor een grote zorgbehoefte kunnen zij nog altijd terecht in het kleine verpleeghuis. De geïnstalleerde thuiszorgtechnologie wordt gebruikt door de vrijwilligers of voor andere doeleinden naar wens van de jongere generaties.



De stadse omgeving is verdwenen en er is ruimte om te wonen in de natuur. De bewoners van de appartementen hebben ieder een eigen buitenruimte gekregen in de openbare ruimte. Hier kunnen zij genieten van een eigen tuin. De wijk wordt levendig gehouden door de aanleg van kleinschalige horecagelegenheden en culturele voorzieningen gecombineerd met de groene voorzieningen.

Er is veel ruimte in de wijk doordat gebouwen verder uit elkaar gelegen zijn. Er zijn wandel- en fietspaden aangelegd zodat het gemakkelijk blijft om te kunnen blijven bewegen door de wijk. Het langzame verkeer is dan ook de hoofdgebruiker in de wijk. De generatie Z en Alpha zijn een vermogende doelgroep en erg individualistisch ingesteld. Daarom wordt er voornamelijk gebruik gemaakt van eigen vervoer als zij de wijk willen verlaten. Openbaar vervoer zal op kleinschalige wijze aanwezig blijven in de wijk voor jongere of minder vermogende bewoners.

Individualisme is een eigenschap die de generatie Z en Alpha met zich meebrengen en de bewoners genieten dan ook van de rust die de wijk met zich meebrengt. Toch zal er ook eenzaamheid voorkomen onder de bewoners. Om dit tegen te gaan wordt er door middel van een online platform verbintenis gezocht met buurtbewoners. Er wordt gecommuniceerd, bewoners worden aan elkaar voorgesteld en er kunnen afspraken worden gemaakt om samen van het open landschap van de wijk te genieten. Buiten de privé tuinen worden er ook gemeenschappelijke tuinen aangelegd en het huis van de wijk biedt ook ruimte voor activiteiten en ontmoeting.

Verbeelding scenario 4



5.8 Conclusie

In 2035 is in Ouderdam bijna 23% van de bevolking 65 jaar of ouder waardoor er niet voldoende middelen aanwezig zijn in de wijk om bewoners van goede huisvesting en zorg te voorzien. Daarom is er een ouderenhub gerealiseerd. In de ouderenhub krijgen bewoners voldoende zorg waardoor langer zelfstandig thuis blijven wonen mogelijk is gemaakt. Na 2035 zijn er echter vier scenario's mogelijk. Zo kan de bevolking toe- of afnemen en de vergrijzing kan toe- of afnemen. Dit is afhankelijk van de wijk waar de ouderenhub is geïmplementeerd. Uit de scenariostudie blijkt dat dit ontwikkelingen zijn welke een grote impact hebben op thema's als wonen, voorzieningen, zorg, openbare ruimte en ontmoeting in de wijk.

Wonen en voorzieningen

De eerste twee scenario's worden ingericht voor ouderen en de laatste twee scenario's juist voor de beroepsbevolking. Dit betekent niet alleen dat de ruimte gebruikt zal worden door verschillende leeftijdsgroepen, maar ook door verschillende generaties welke verschillende eigenschappen en levensstijlen bevatten. Daar komen ook verschillende woonwensen bij kijken. Zo hebben de ouderen meer behoefte aan gelijkvloerse woningen met weinig kamers en de beroepsbevolking aan eengezinswoningen met veel kamers. Daarnaast zal er, wanneer de bevolking toeneemt, behoefte zijn aan meer woningen terwijl wanneer de bevolking afneemt, er behoefte is aan minder woningen en meer rust en ruimte in de wijk. Ook het voorzieningenaanbod is afhankelijk van het scenario. In de eerste twee scenario's is er behoefte aan meer zorgvoorzieningen en in de laatste twee scenario's meer aan werk gerelateerde voorzieningen. Recreatieve voorzieningen en een werkplaats komen in elk scenario terug.

Zorg

Levensloopbestendige woningen komen in elk scenario terug, net als de ontwikkeling van nieuwe woonzorgconcepten. Ook de eerstelijns zorgvoorzieningen bevinden zich in elk scenario op een centrale plek in de wijk maar wanneer de bevolking toeneemt zullen deze voorzieningen worden uitgebreid met tweedelijns zorgvoorzieningen zodat er voldoende capaciteit ontstaat.

Openbare ruimte en ontmoeting

In elk scenario is het belangrijk meer aandacht te besteden aan de aanleg van meer groen en water. Dit stimuleert de beweging, sociale interactie en ontspanning. Het langzame verkeer is altijd de hoofdgebruiker. Welke snelle vorm van mobiliteit er voornamelijk wordt gebruikt is dan weer afhankelijk van het scenario. Waar de vergrijzing toeneemt biedt een scootmobielverhuur en haal- en brengdiensten uitkomst en waar de vergrijzing afneemt biedt openbaar- en deelvervoer uitkomst.

Overeenkomsten en verschillen

De ontwikkeling van de bevolking (toe- of afname van de bevolking en toe- of afname van de vergrijzing) heeft een grote invloed op de thema's wonen, voorzieningen, zorg, openbare ruimte en ontmoeting. De scenario's kennen alle vier overeenkomsten maar ook grote verschillen. Hieruit blijkt dat, voordat er een ouderenhub wordt geïmplementeerd, goed moet worden nagedacht over welk scenario zich gaat voortdoen. Op deze manier wordt voorkomen dat een ouderenhub na 2035 weer een transformatie moet ondergaan.

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van de scenariostudie het concept 'Ouderenhub 1.0' doorvertaald naar het concept 'Ouderenhub 2.0'. In het concept 'Ouderenhub 1.0' zijn de doelen en ambities vanuit de gemeente uitgewerkt in een programma van eisen. Het concept 'Ouderenhub 2.0' gaat een stap verder. Aan de hand van de scenario's wordt bepaald hoe een locatie zich na 2035 verder kan ontwikkelen zodat hier op kan worden voorbereid door middel van een juist programma van eisen. Om tot dit juiste programma van eisen te komen zal er een uitgebreid onderzoek moeten plaatsvinden. Dit onderzoek verloopt volgens een aantal stappen. De eerste stap is een analyse van de huidige situatie van de wijk, vervolgens worden de ambities vanuit de gemeente en de prognoses voor de wijk op een rij gezet. Hierna wordt het bijpassende scenario bepaald en wordt het programma van eisen toegepast. De stappen worden hierna verder toegelicht.

6.2 Stappenplan

Stap 1: Analyse huidige situatie

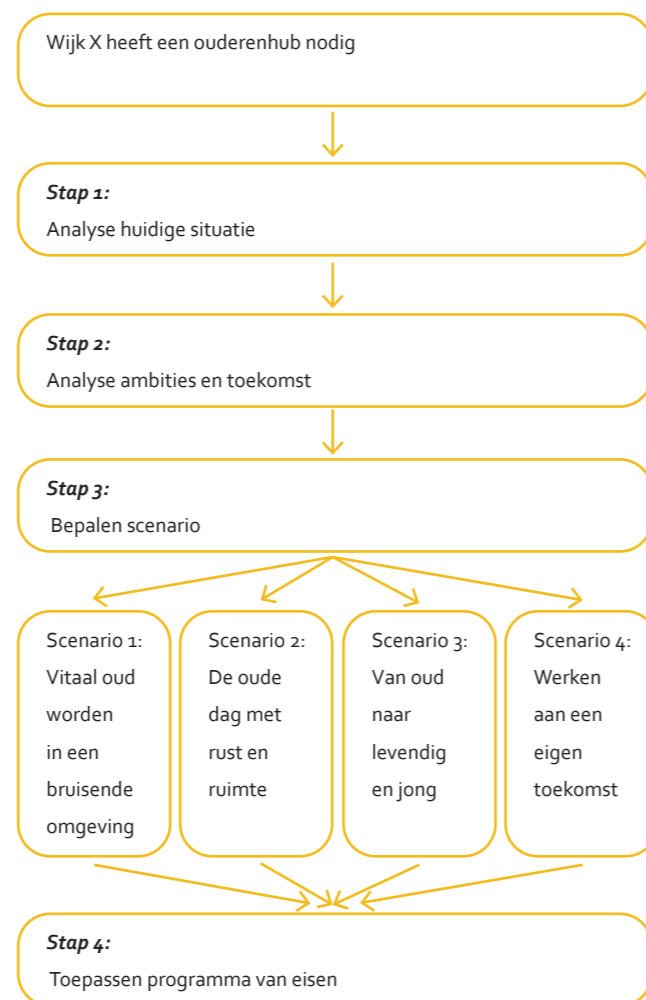
De eerste stap is het analyseren van het betreffende gebied zodat de belangrijkste kenmerken zichtbaar worden. Dit wordt gedaan aan de hand van hetzelfde schema als gebruikt in de scenariostudie en wordt aangevuld met een kaartstudie naar de volgende onderwerpen:

- Overzichtskaart van de wijk
- Aanwezige bebouwingstypen
- Geschikte woongebouwen voor levensloopbestendig bouwen
- Aanwezige (zorg)voorzieningen
- 500 m (voor ouderen) en 800 m (voor jongeren) meter grens (loopafstand) vanuit het centrumgebied
- Groen en water
- Infrastructuur (gebiedstoegangswegen en openbaar vervoer)

Stap 2: Analyse ambities en toekomst

De tweede stap is een analyse van de ambitie en de toekomst van het betreffende gebied. Deze informatie wordt toegevoegd aan het programma van eisen zodat meerdere doelen tegelijkertijd kunnen worden behaald. De analyse bestaat uit de volgende onderdelen:

Stappenplan



Figuur 41

- Analyseren van de ambities aan de hand van bestaande handelingsperspectieven, wijkagenda's, etc.
- Analyseren van prognoses
- Contact opnemen met procesmanagers/kwartiermakers/wijkconciërges/ etc. welke betrokken zijn bij het betreffende gebied

Stap 3: Bepalen scenario

In de derde stap wordt alle informatie uit de eerste twee stappen vergeleken met de scenario's. Dit wordt gedaan door middel van het schema in figuur 42. De ambities en prognoses worden ingevuld en er wordt aangekruist welk scenario (of meerdere) hierbij past. Uiteindelijk worden de scores bij elkaar opgeteld. Het scenario met het hoogste aantal past het beste bij de betreffende wijk. Ook is er een weging toegevoegd aan het schema. Prognoses tellen zwaarder mee in de keuze dan ambities omdat prognoses met meer zekerheid zijn vast te stellen.

Bepalen scenario

	Weging	1: Vitaal oud worden in een bruisende omgeving	2: De oude dag met rust en ruimte	3: Van oud naar levendig en jong	4: Werken aan een eigen toekomst
Ambities					
	1				
Prognoses					
	2				
Totaal		0	0	0	0

Figuur 42

Stap 4: Toepassen programma van eisen

De laatste stap is het toepassen van het programma van eisen op de betreffende locatie. Het programma van eisen dat is geformuleerd in het concept 'Ouderenhub 1.0' is aangepast en elk scenario bevat nu een eigen programma van eisen. Ook de ambities, welke zijn genoemd in stap 2, worden voor zover mogelijk toegevoegd aan het nieuwe programma van eisen.

6.3 Programma's van eisen

De volgende pagina's bevatten de programma's van eisen, behorend bij de scenario's.

Programma van eisen scenario 1



Figuur 43

Programma van eisen scenario 2



Figuur 44

Programma van eisen scenario 3



Figuur 45

Programma van eisen scenario 4



Figuur 46

7.1 Inleiding

Dit implementatieplan laat zien hoe het concept 'Ouderenhub 2.0' kan worden geïmplementeerd in de praktijk. Alle stappen uit het concept worden doorlopen waarna handvatten worden geboden voor de uitwerking van het programma van eisen. Een geschikte locatie hiervoor is IJsselmonde. Dit stadsdeel bevat namelijk een hoge concentratie ouderen en er is al begonnen aan de realisatie van een ouderenhub.

Het stadsdeel IJsselmonde bestaat uit vier wijken: Groot IJsselmonde, Oud IJsselmonde, Beverwaard en Lombardijen. Groot IJsselmonde is de centrale wijk in het stadsdeel met het grootste aandeel 65-plussers. Deze groep vormt meer dan 20% van het totaal aantal inwoners (gemeente Rotterdam, 2020). Het plangebied voor de implementatie bedraagt daarom enkel deze wijk.

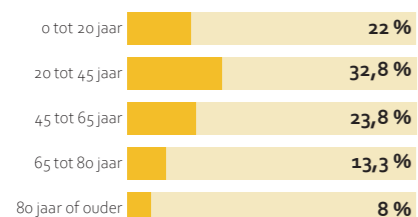
7.2 Stap 1: Analyse huidige situatie

In de eerste stap wordt de huidige situatie met betrekking tot Groot IJsselmonde onderzocht. Hierbij is gebruik gemaakt van hetzelfde schema als de scenariostudie zodat deze goed met elkaar kunnen worden vergeleken. Figuur 52 tot en met 58 laten een overzicht zien van de wijk aan de hand van een kaartstudie.



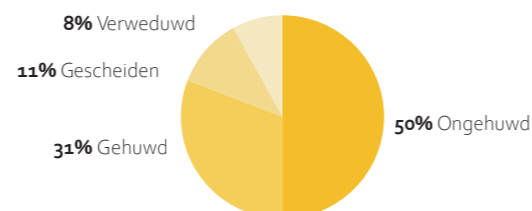
Het is 2020 en de vergrijzing in Groot IJsselmonde wordt een steeds groter probleem. Er is geen ruimte in de wijk om de oudere generatie van goede zorg te kunnen voorzien, daarom wordt er een ouderenhub gerealiseerd.

Bevolking naar leeftijd



Figuur 47: Aangepast overgenomen uit *Bevolking per 1 januari 2020 - Groot IJsselmonde* door gemeente Rotterdam, 2020.

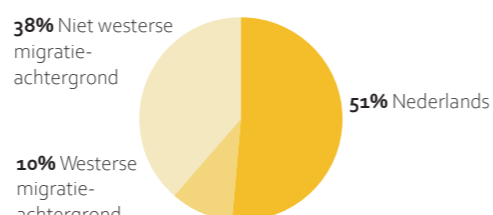
Bevolking naar burgerlijke staat



Figuur 48: Overgenomen uit *Informatie buurt Groot IJsselmonde* door AlleCijfers, 2019.



Bevolking naar afkomst



Figuur 49: Overgenomen uit *Bevolking per 1 januari 2020 - Groot IJsselmonde* door gemeente Rotterdam, 2020.

Babyboom generatie

De 65-plussers zijn in dit scenario toegenomen. Deze leeftijdsgroep behoort tot de babyboom generatie en bedraagt de geboortegolf na de Tweede Wereldoorlog. Deze generatie bracht een nieuw soort levensloop met zich mee. Er ontstonden meer huwelijkssluitingen, de huwelijksleeftijd daalde en het gewenste kindertal werd op steeds jongere leeftijd bereikt. De babyboomers hebben bijgedragen aan een betere economie. De vijfdaagse werkweek werd ingevoerd en de lonen stegen enorm.



Groot IJsselmonde is een grote stadswijk in Rotterdam. De wijk kende 20 jaar geleden voornamelijk jonge gezinnen maar is de laatste tijd steeds meer vergrijsd. Centraal in de wijk bevinden zich winkelcentrum Keizerswaard, de bibliotheek en het cultuurpodium Islemunda. Winkelcentrum Keizerswaard is het op één na grootste winkelcentrum in Rotterdam Zuid en trekt daarom veel bezoekers uit de wijk en omstreken. Toch zijn niet alle bewoners tevreden over het winkelaanbod in het winkelcentrum, het is te eenzijdig. (gemeente Rotterdam, 2019) Daarnaast staat de wijk bekend om de vele sportvoorzieningen. De Kuip, het voetbalstadion van Feyenoord is vlak naast de wijk gevestigd en er zijn veel verschillende sport-, en speelvoorzieningen voor jong en oud. (gemeente Rotterdam)

De wijk kent een mix van laagbouw en gestapelde bouw en van koopwoningen, sociale huurwoningen en particuliere verhuur. (gemeente Rotterdam, 2019) Rondom het winkelcentrum bevindt zich voornamelijk gestapelde bouw. Een uitstekende plek voor ouderen om te wonen. Wel 62% van de woningen in de wijk biedt potentie om geschikt te worden gemaakt voor ouderenhuisvesting. Hierin zijn meegenomen: woningen met een lift, woningen op de begane grond en woningen groter dan 75 m2 welke toegankelijk gemaakt kunnen worden. (Veldacademie, 2015)



De wijk kent een groot aanbod zorgvoorzieningen. Eerstelijns- en tweedelijns zorgvoorzieningen bevinden zich verspreid over de wijk. De tweedelijnszorg betreft het Maasstad ziekenhuis. Daarnaast kunnen ouderen rekenen op meerdere mogelijkheden in de verpleging, verzorging en gehandicaptenzorg. (Veldacademie, 2015)

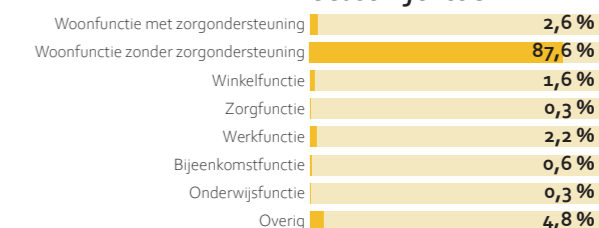
Voor IJsselmonde is een langer thuis arrangement opgesteld. De Parasolgroep is hier een onderdeel van. Dit is een netwerk van zorg-, ouderen- en welzijnsorganisaties die samenwerken met woningcorporaties, kerken en vrijwilligersorganisaties om zo tot een gezamenlijk en integraal aanbod van zorg en welzijn te komen. Er is gezocht naar maatregelen die het zelfstandig wonen gemakkelijker maken. Dit heeft geleid tot maatregelen als: de verhuismarinier, keuzegids thuishetchnologie, signalering welzijn dementerenden en hulpverlening, gezamenlijke activiteiten programmering. (Veldacademie, 2015)

Voorzieningen

Eerstelijns zorgvoorzieningen	Diëtist
Tweedelijns zorgvoorzieningen	Geestelijke gezondheids- en verslavingszorg
Verpleeg-, verzorgingshuis	Gezondheidscentrum
Verloskundige	Veel groen en water
Thuiszorg	Toegankelijk openbaar vervoer (m.u.v. busstations)
Jeugdzorg	Wijkbus
Maatschappelijke opvang	Winkelcentrum
Vraagwijzer	Huis van de wijk
Sociale werkvoorziening	Online platform Klup
Ziekenhuis	Bibliotheek

Figuur 51

Gebouw functie



Figuur 50: Aangepast overgenomen uit *Informatie buurt Groot IJsselmonde* door AlleCijfers, 2019.

Eenpersoons huishouden
6.515

Meerpersoons huishouden
8.258



Groot IJsselmonde is een tuinstad waar groen en water voorop staat. De wijk kent een bloembladstructuur met het winkelcentrum Keizerswaard en het park De Twee Heuvels als hart van de wijk. (gemeente Rotterdam) Elk bloemblad kent een eigen vorm van de manier waarop groen in relatie staat tot het wonen. In Sportdorp zij er veel privétuinen, in Zomerland openbaar groen tussen de flats en in Tuinenhoven en in Hordijker- veld en Reyerood gesloten groene binnenterreinen. (NPRZ, 2015)

De standaard-, plusrichtlijnen in de wijk worden niet goed gehanteerd. Sommige routes zijn gevaarlijk of slecht toegankelijk. Dit komt voor bij de Noorderkerkdijk waar de hellingen te stijl zijn voor mensen met een rollator of roelstoel. Dit is echter wel de route om bij de gewenste voorzieningen te komen. Ook verzakkingen in trottoirs vormen een groot probleem waar soms gevaarlijke situaties ontstaan. Het openbaar vervoer in de wijk is daarentegen goed geregeld. De toegankelijkheid is goed, alleen bij de busstations treden soms problemen op bij het instappen met een rollator. (Veldacademie, 2015)

Winkelcentrum Keizerswaard is de sociale ontmoetingsplek in de wijk. Voor de dagelijkse boodschappen kunnen ouderen hier prima terecht maar het winkelaanbod is wat eenzijdig. Ook de toegankelijkheid van het winkelcentrum kan worden verbeterd. Het onderhoud heeft een achterstand opgelopen en in plaats van het plaatsen van extra bankjes zijn er juist bankjes weggehaald om de doorgankelijkheid te verbeteren. (Veldacademie, 2015) Daarnaast zijn er twee huizen van de wijk. Hier worden verschillende activiteiten georganiseerd speciaal gericht op ouderen of juist op jongeren. (PIT010) Klup is een online platform waar bewoners met elkaar in contact kunnen komen om samen activiteiten te ondernemen. Ook de bibliotheek is een ontmoetingsplek voor ouderen en biedt verschillende activiteiten en workshops aan. (Pit010, 2019)

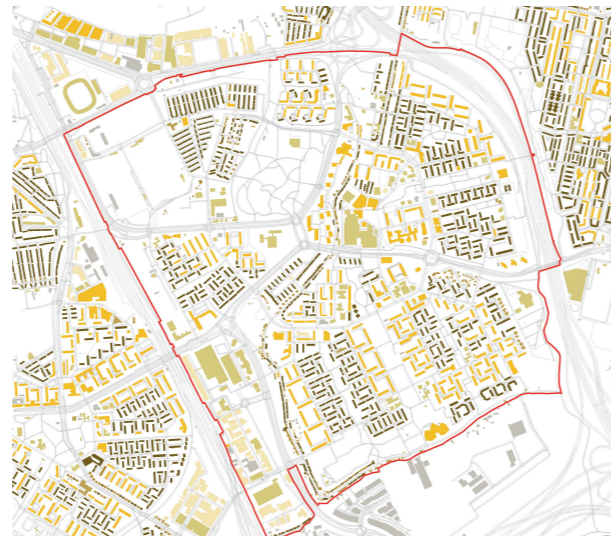
Overzichtskart



- Legenda**
- Buurtgrens
 - Subbuurtgrens

Figuur 52: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017

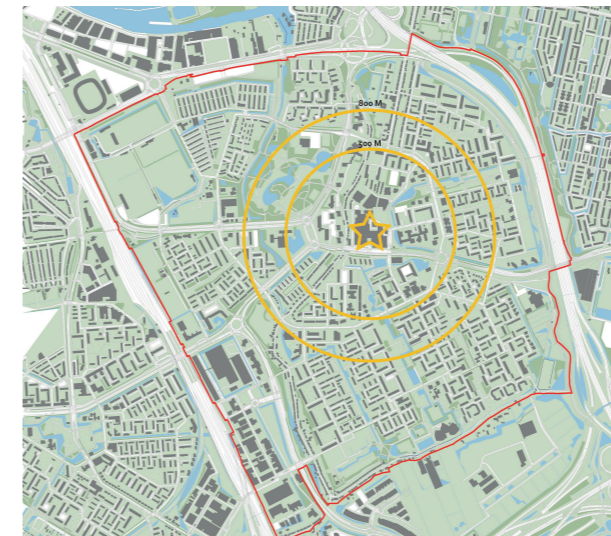
Bebouwingstypen



- Legenda**
- Rijwoning
 - Twee-onder-een-kap-woning
 - Vrijstaande woning
 - Gestapelde woning
 - Utiliteitsgebouw
 - Industrie
 - Overig

Figuur 53: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017

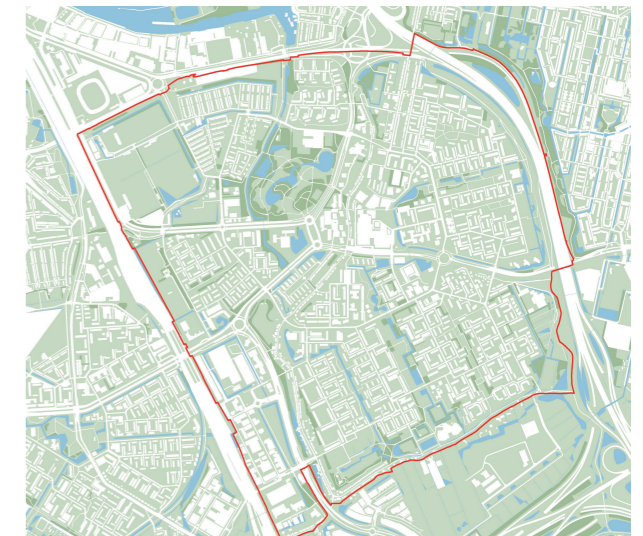
Loopafstand vanuit het centrum



- Legenda**
- ★ Centrum
 - Loopafstand

Figuur 56: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017.

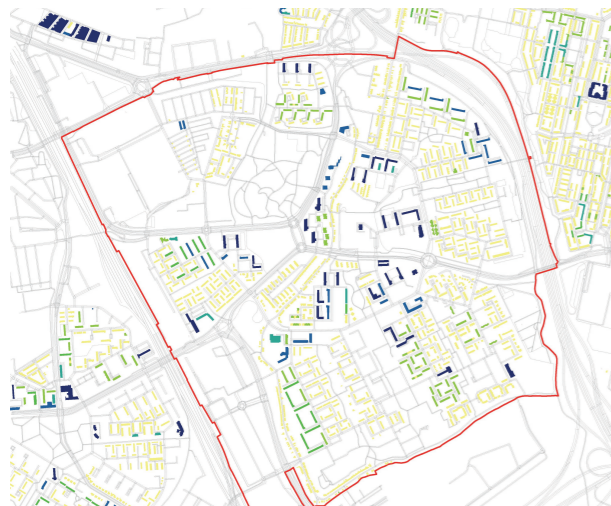
Groen en water



- Legenda**
- Groen
 - Begroeid
 - Water

Figuur 57: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017.

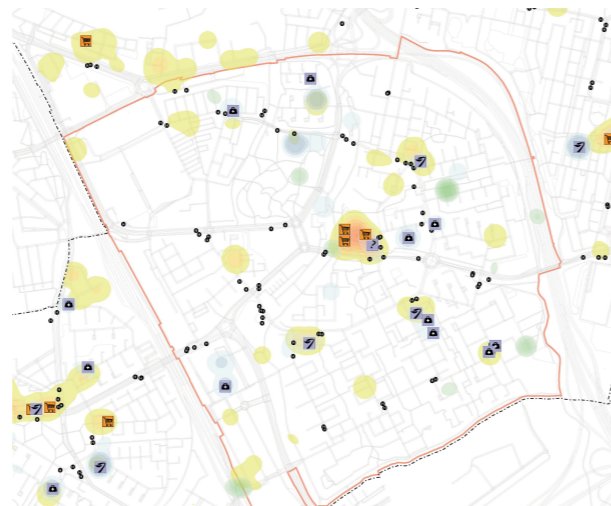
Potentieel geschikte levensloopbestendige woningen



- Legenda**
- 1 woning
 - 2 woningen
 - 5 woningen
 - 10 woningen
 - 25 woningen
 - 50 woningen

Figuur 54: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017.
Ijsselmonde Langer Thuis door Veldacademie, 2015

(zorg)Voorzieningen



- Legenda**
- Ankerpunt
 - Supermarkt
 - Huisarts
 - Apotheek
 - Vraagwijzer
 - OV halte

Figuur 55: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017.
Ijsselmonde Langer Thuis door Veldacademie, 2015

Infrastructuur



- Legenda**
- Spoorbaan
 - Snelweg
 - - - Gebiedtoegangsweg

Figuur 58: Aangepast overgenomen uit TOP10NL door TU Delft, 2017.

7.3 Stap 2: Analyse ambities en toekomst

In de tweede stap worden de ambities en de prognoses van Groot IJsselmonde geanalyseerd. De ambities en prognoses worden toegevoegd aan het uiteindelijk te implementeren programma van eisen zodat er meerdere doelen tegelijkertijd kunnen worden behaald.

Ambities

Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid heeft een handelingsperspectief uitgebracht voor Groot IJsselmonde. (NPRZ, 2015) In dit handelingsperspectief staat een toekomstvisie voor 2030. Het document bevat een aantal ambitiepunten welke een kijk geven op de beoogde toekomst in de wijk.

Een groene wijk

In 2030 zal het buurtgroen hoogwaardig en attractief zijn ingericht en heeft het een hoge natuurwaarde. Groen levert een belangrijke bijdrage aan de woonkwaliteit en daarom worden nieuwgebouwde woningen of vervangen oude woningen georiënteerd op het groen. Een ruim uitzicht op het groen geeft deze woningen een luxe uitstraling. Ook krijgen bewoners ruimte om eigen initiatieven te ontplooiën in buurttuinen. De, nu tijdelijke, buurt- en moestuin op de Spechtenlocatie zal in 2030 een definitieve plek hebben gekregen en er zal voldoende ruimte zijn gemaakt om rustig te wandelen en te genieten van het groen en de vergrootte waterpartijen. Om deze ambitie te behalen zal het openbare groen in Park De Twee Heuvels, de groenzone tussen Hordijkerveld en Reyeroord en de groenzone tussen Rhederoord en Oldenoord worden verbeterd.

Ontwikkellocaties die 'af' zijn

De ontwikkellocaties zijn in 2030 bebouwd met woningen voor huishoudens met midden en hogere inkomens. Het woningbestand van IJsselmonde is gevarieerd en aantrekkelijk voor verschillende doelgroepen. De flats ten noorden van de Oosterse Tuin, een groot deel van Sportdorp en Kreekhuisen Woonbron zijn gebieden waar transformaties gaan plaatsvinden. Ook zal locatie De Zwanen worden bebouwd met twee-onder-een-kap woningen en Hordijkerveld met grondgebonden woningen. Hierna worden De Spechten en Pietersdijk ontwikkelt met middeldure eengezinswoningen. Het gemoderniseerde winkelcentrum Keizerswaard trekt nog steeds veel publiek en het bedrijventerrein Hordijk is in 2030 een aantrekkelijke locatie voor (medische) bedrijven om zich te vestigen.

Handelingsperspectief



Figuur 59: Overgenomen uit *Handelingsperspectief Groot IJsselmonde* door NPRZ, 2015.

Ontwikkeling Stadionpark en Sportcampus



Figuur 60: Overgenomen uit *Stadionpark gebiedsvisie* door gemeente Rotterdam, 2017.

Een sociaal sterke wijk

In 2030 zijn er meer jongere huishoudens met werk en kinderen in de wijk. Het hoge aandeel koopwoningen draagt in 2030 bij aan een sociaal sterke wijk waar meer mensen wonen met een stabiel inkomen uit arbeid.

Te verbeteren verbindingen

Het netwerk voor het langzaam verkeer in de wijk zal in 2030 zijn verbeterd. De oversteekbaarheid van wegen en andere obstakels zal moeten worden aangepakt en er zullen nieuwe verbindingen moeten worden gerealiseerd. De belangrijkste locaties waar dit wordt verbeterd zijn de oost-west verbinding tussen de fietsbrug over de A16 en de bestaande voetgangersverbinding door Park De Twee Heuvels, deze wordt opgewaarderd met een fietspad.

Stadionpark en Sportcampus

De NPRZ (2015) en de gemeente Rotterdam (2017) spreken over de ontwikkeling van het Stadionpark en het Sportcampus. Hierin wordt het gebied rondom voetbalstadion de Kuip getransformeerd naar een sportstad. Het Stadionpark kent een duidelijke en aantrekkelijke structuur met veel ruimte voor groen, sport en bewegen. Deze structuur is belangrijk voor de beleving van het gebied, maakt het aantrekkelijk om er te verblijven en biedt ruimte voor een nieuw programma. Figuur 60 laat deze ontwikkeling zien.

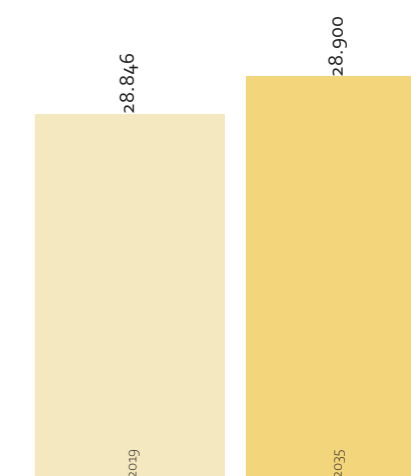
De ambitie is om een aantrekkelijk stadsdeel met een grote meerwaarde voor de stad en omliggende wijken te creëren. Deze ontwikkeling zal een aanleiding zijn voor nieuwe bedrijfsactiviteiten langs de Stadionweg waardoor dit gebied zich transformeert tot een aantrekkelijke stadsentree. Het Park de Twee Heuvels zal een flinke opknapbeurt krijgen en zal beter worden verbonden met de rest van Sportstad, het centrum van IJsselmonde en de rivier. Hiermee wordt de functie van het park als centrale groenvoorziening voor Groot IJsselmonde versterkt.

Bevolkingsprognose

De bevolkingsprognose in figuur 61 laat zien dat de bevolking tot aan 2035 een lichte stijging van 54 inwoners meemaakt. Op de 28.846 inwoners betekent dit een stijging van nog geen 1%. Er kan worden aangenomen dat de bevolkingsgroei stilstaat. Daarentegen is er wel een grote ontwikkeling te zien in de leeftijdsverhouding, te zien in figuur 62. De beroepsbevolking neemt namelijk met 4% af en de vergrijzing neemt met 3% toe. De dubbele vergrijzing blijft gelijk. Dit betekent dat bijna een kwart van de bevolking in 2035 65 jaar of ouder is.

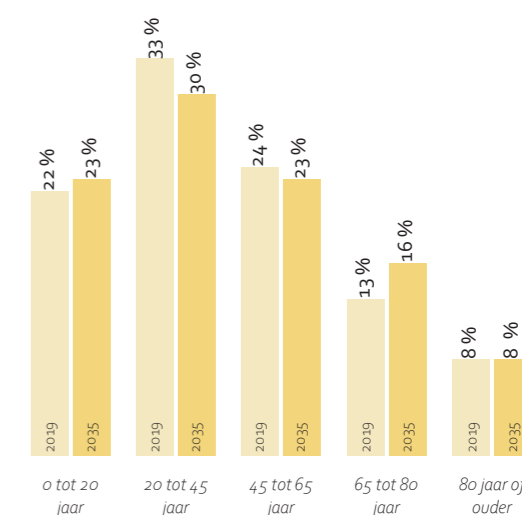
Daarentegen zal de ontwikkeling van het Stadionpark en de Sportcampus op de langere termijn zorgen voor de aantrekkingskracht van

Bevolkingsprognose aantal inwoners (Groot IJsselmonde)



Figuur 61: Aangepast overgenomen uit *Prognose 2020-2035 5-jaars categorie* door gemeente Rotterdam, 2020.

Bevolkingsprognose naar leeftijd (Groot IJsselmonde)



Figuur 62: Aangepast overgenomen uit *Prognose 2020-2035 5-jaars categorie* door gemeente Rotterdam, 2020.

andere doelgroepen. Er ontstaat meer werkgelegenheid en er komen meer voorzieningen die geliefd zijn onder jongere generaties. Het is dus aannemelijk dat de vergrijzing en de beroepsbevolking zal toenemen vanaf 2035.

7.4 Stap 3: Bepalen scenario

In de derde stap worden alle ambities en prognoses in een schema gezet (figuur 63). Er wordt gekeken naar welk scenario het beste past bij deze ontwikkelingen waarna de scores bij elkaar worden opgeteld.

Bepalen scenario

	Weging	1: Vitaal oud worden in een bruisende omgeving	2: De oude dag met rust en ruimte	3: Van oud naar levendig en jong	4: Werken aan een eigen toekomst
Ambities					
Een groene wijk	1	x	x	x	x
Ontwikkellocaties die af zijn	1	x		x	
Een sociaal sterke wijk	1			x	
Te verbeteren verbindingen	1	x	x	x	x
Stadionpark en Sportcampus	1			x	
Prognoses					
Bevolkingstoename	2	x		x	
Toenemende vergrijzing	2	x	x		
Toenemende beroepsbevolking	2			x	x
Totaal		7	4	9	4

Figuur 63

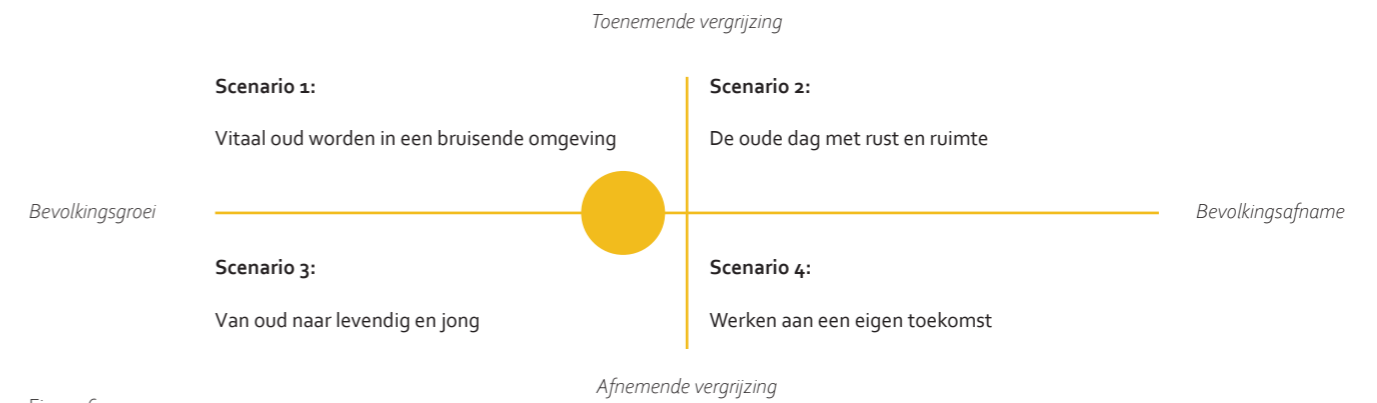
De uitkomst laat zien dat scenario 3 (van oud naar levendig en jong) het beste past bij de ambities en prognoses in Groot IJsselmonde. Daarnaast laat de uitkomst zien dat scenario 1 (vitaal oud worden in een bruisende omgeving) ook hoog scoort. Dit komt doordat er enerzijds wordt verwacht dat de vergrijzing zal toenemen en anderzijds is de verwachting dat er een toename van jongere generaties plaatsvindt door de ontwikkelingen met betrekking tot het Stadionpark en de Sportcampus. Dit betekent dat scenario 3 zal worden geïmplementeerd waarbij ook rekening wordt gehouden met de doelgroep uit scenario 1.

7.5 Stap 4: Toepassen programma van eisen

In de laatste stap wordt het juiste programma van eisen geïmplementeerd in Groot IJsselmonde. Er wordt hierbij rekening gehouden met de programma's van eisen uit scenario 1 en 3. Figuur 64 laat schematisch zien waar op het assenkruis dit scenario zich voordoet.

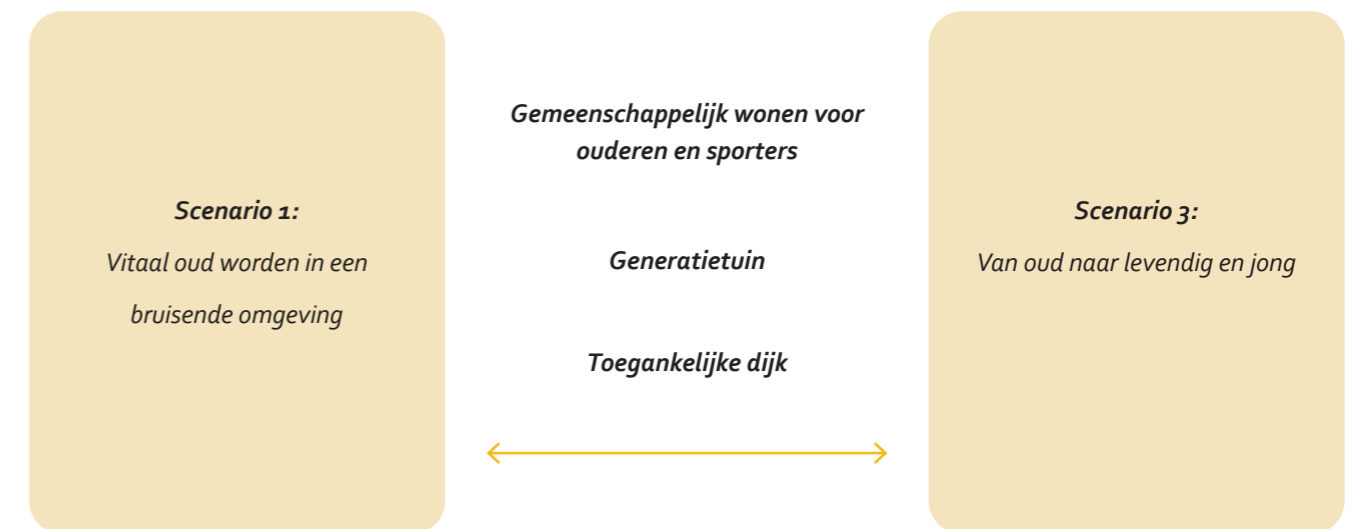
Aan de hand van de twee programma's van eisen en de toevoegingen van de ambities uit stap 2 komen er drie projecten tot stand welke handvatten bieden bij de implementatie in de wijk (figuur 65). De combinatie tussen de twee scenario's zorgt ervoor dat gemeenschappelijk wonen voor ouderen en sporters, een generatietuin en een toegankelijke dijk uitkomst bieden waarbij alle voorgaande stappen samenkomen. Deze drie projecten worden op de volgende pagina's toegelicht.

Scenario



Figuur 64

Overeenkomsten programma's van eisen



Figuur 65

Generatietuin

Het handboek Generatietuin (Rijksoverheid, 2011) stelt dat het doel van de generatietuin is om het groen naar kinderen in de stad te brengen. Er worden tuinen aangelegd op ongebruikte grond in de binnensteden waardoor kinderen kennis maken met de verschillende fasen en aspecten van het groeiproces. Stadskinderen komen op deze manier op een leuke manier met groen en de natuur in aanraking. De kinderen werken samen met ouderen, waarbij ouderen ervaring en kennis overdragen op de kinderen. Dit zorgt ervoor dat ouderen steeds meer uit het isolement raken, waar zij vaak in terecht komen als zij in een verzorgingshuis komen te wonen. Kinderen en ouderen tuinieren in de generatietuin ongeveer eenmaal in de week samen en worden begeleid door de medewerkers van het verzorgingshuis en van de BSO.

Volgens een artikel van Alles over Sport (Bolt, C., 2019) is er in Den Haag in 2010 een succesvolle generatietuin van start gegaan. Hier maken twee verschillende locaties, te weten een kinderopvang en een verzorgingshuis gebruik van door regelmatig langs te komen om te tuinieren. Als kinderen niet tuinieren ondernemen ze samen met bewoners van het verzorgingshuis andere activiteiten zoals samen koken of gezelschapsspelletjes. Volgens Omroep West (2013) heeft deze generatietuin een Appeltje van Oranje gekregen. Dit is een onderscheiding voor sociale initiatieven die op succesvolle wijze verschillende groepen mensen verbinden.

In een diverse bevolkingssamenstelling, zoals in Groot IJsselmonde het geval is, biedt een generatietuin een uitstekende kans om verschillende generaties en doelgroepen aan elkaar te verbinden. Daarnaast wordt er door middel van de locatiekeuze, namelijk het bedrijventerrein Hordijk, meerdere kansen benut voor een succesvolle generatietuin. Zo ontstaat er meer groen rondom het Maasstad ziekenhuis en het bedrijventerrein. Hierdoor krijgen deze plekken een aantrekkelijke functie. De generatietuin wordt aangesloten aan het bedrijventerrein door middel van een werkplaats. Hier kan binnen getuinierd worden, er komen kantoorruimtes waar gewerkt kan worden door de beroepsbevolking en er komen werkruimtes waar ouderen een plek hebben om door te kunnen blijven werken na hun pensioen. Horeca in de plint, aangrenzend aan de tuin, zorgt voor een aangenaam verblijf waar bewoners uit de wijk graag te vinden zijn. De generatietuin ligt dan wel niet vlak naast een verpleeghuis of basisschool maar is goed te bereiken te voet, fiets of met de auto.

Generatietuin



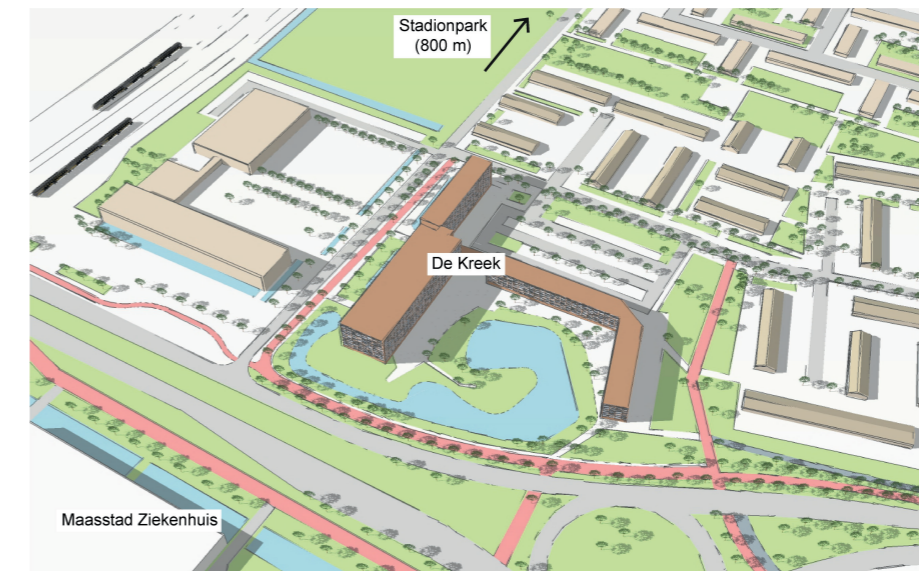
Figuur 66

Gemeenschappelijk wonen voor ouderen en sporters

Ouderen en studenten die samenwonen in één gebouw. Dat is wat er gebeurt in serviceflat Oranjewoud in Heerenveen meldt de Volkskrant in een artikel over dit project (Feenstra, W., 2011). Het is een initiatief van het Centrum voor Topsport en Onderwijs. De serviceflat is van oorsprong een plek voor ouderen die niet meer helemaal zelfstandig kunnen wonen maar de plek biedt sinds 2009 ook een rustige locatie voor jonge sporters. De reden dat deze locatie is uitgekozen is dat er een grote sportlocatie zich vlak naast de flat bevindt en doordat de serviceflat te maken had met leegstand. Het samenwonen was de eerste weken wennen omdat sommige sporters zich te wild gedroegen, volgens een oudere bewoonster. Met behulp van een teamleidster die alles in de flat in de gaten houdt is er een balans ontstaan tussen de verschillende levensstijlen en vullen zij elkaar juist aan. De oudere bewoners maken weer is een praatje en zien meer levendigheid in en rond het gebouw. Ze kunnen de jonge sporters helpen met de administratie en dergelijke en de jonge sporters kunnen de ouderen dan weer helpen met fysieke klussen in huis. Omdat het samenwonen met verschillende doelgroepen niet vanzelf ging en soms voor problemen zorgde, is er een lifestylecoach ingeschakeld. Deze begeleidt en adviseert de jonge sporters. Ze worden aangesproken op hun gedrag en worden geholpen bij het leren om zelfstandig te wonen.

De ontwikkeling van het Stadionpark en het Sportcampus in IJsselmonde zorgt voor veel sportfaciliteiten waardoor er meer jonge sporters naar de wijk worden toetrokken. Een concentratie van sporterswoningen zorgt ervoor dat sporters dichtbij de benodigde (sport)voorzieningen kunnen wonen en dat sport en studie makkelijker met elkaar te combineren is met minimale reistijd. Het 50+ woongebouw 'De Kreek' in de omgeving Kreekhuisen biedt een plek waar dit mogelijk kan worden gemaakt, blijkt uit een nieuwsbericht over het gebouw (Rijnmond, 2019). De flat wordt door bewoners omschreven als spookflat. Ouderen voelen zich niet meer prettig in het gebouw, mede door de leegstand van zo'n 135 appartementen. Woonbron, beheerder van het pand, heeft laten doorschemeren dat het pand gesloopt of gerenoveerd gaat worden, waardoor bewoners tijdelijk hun woning moeten verlaten. Dit heeft ervoor gezorgd dat veel bewoners zijn verhuisd en dat er geen nieuwe bewoners voor in de plaats zijn gekomen. Om de leegstand op te kunnen vangen heeft Woonbron ongeveer 80 woningen verhuurd aan jongeren. Dit heeft gezorgd voor veel overlast bij de oudere bewoners en bleek geen goede oplossing. Nog steeds staan er zo'n 50 woningen leeg.

Gemeenschappelijk wonen voor ouderen en sporters



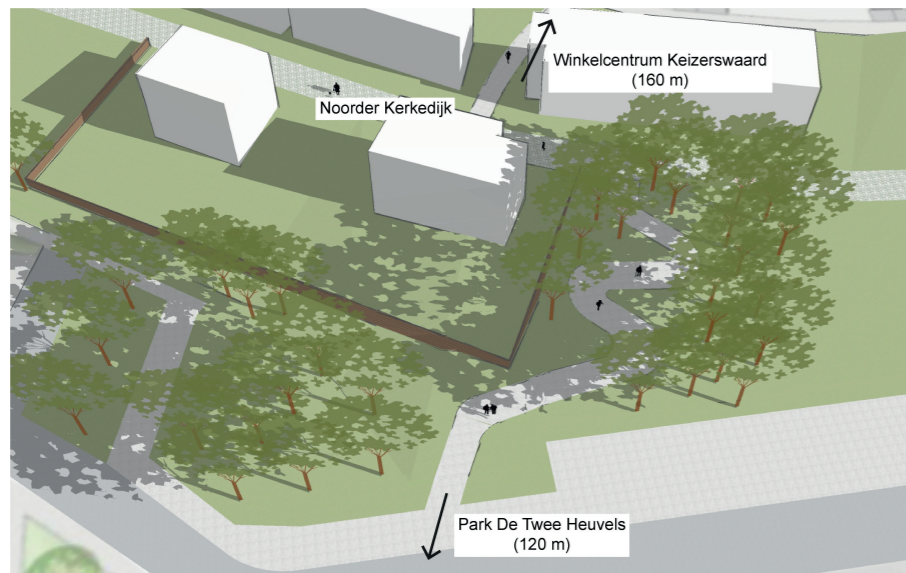
Figuur 67

Door de leegstaande woningen te verhuren aan sporters zal er weer een nieuwe doelgroep het gebouw intrekken. In eerste instantie zal dit niet gewenst zijn door de oudere bewoners, maar het zal de leefbaarheid in het gebouw verbeteren. Er komt namelijk een doelgroep te wonen waar zicht op is, aan wie huisregels kunnen worden opgelegd en waar ingegrepen kan worden als het mis gaat. Het is belangrijk dat er, in tegenstelling tot Heerenveen, in De Kreek vanaf het eerste moment een lifestylecoach wordt ingeschakeld zodat het gedrag van de jonge sporters goed in de gaten kan worden gehouden. Ook zullen de sporters een aantal uren per maand de ouderen moeten ondersteunen in het huishouden, voor een praatje of de ouderen begeleiden naar een afspraak.

Toegankelijke dijk

Het NPRZ (2015) heeft in het handelingsperspectief voor de wijk Groot IJsselmonde aangegeven betere verbindingen en oversteekbaarheid te willen realiseren voor het langzame verkeer in de wijk. Eén van de plekken waar dit moet worden verbeterd is de verbinding tussen winkelcentrum Keizerswaard en het Park de Twee Heuvels. Tussen deze twee bestemmingen ligt de Noorder Kerkedijk. De dijk bevat steile hellingen die enkel te overbruggen zijn door middel van trappen en onverharde paden. De dijk is niet goed te overbruggen voor rolstoel-, rollatorgebruikers en mensen die niet meer goed ter been zijn. Om de toegankelijkheid en de verbinding tussen het winkelcentrum Keizerswaard en het Park de Twee Heuvels te bevorderen wordt er een nieuw oversteekpunt gerealiseerd.

Toegankelijke dijk



Figuur 68

8.1 CONCLUSIE

Door middel van dit onderzoek is er gezocht naar een antwoord op de vraag: *'Op welke manier kan het concept 'Ouderenhub 1.0' toekomstbestendig worden gemaakt?'*

De komende 15 jaar zal de vergrijzing in Rotterdam toenemen. De stad is zich hiervan bewust en wil ouderenhubs ontwikkelen op verschillende plekken in de stad. Het doel hiervan is om van Rotterdam een stad te maken waar iedereen in zijn of haar eigen wijk gezond en vitaal oud kan worden en waar je actief mee kunt blijven doen. Het concept 'Ouderenhub 1.0' is een plan dat ontwikkeld is door de gemeente en is gebaseerd op de stedelijke bevolkingsprognose tot 2035. Naast deze bevolkingsprognose spelen ook een hogere levensverwachting, bevolkingsgroei, toename van eenpersoonshuishoudens, verschuivingen in generatiestromen en een prognose voor de langere termijn een rol. De stijgende vergrijzing en bevolkingsgroei zijn ontwikkelingen waarvan de impact op de stad snel zichtbaar is maar welke na 2035 niet meer een gelijkmatige ontwikkelingslijn bevat. Hierdoor kan een ouderenhub niet op elke plek op dezelfde manier worden geïmplementeerd. Aan de hand van verschillende toekomstscenario's wordt voorbereid op deze onzekerheden.

De grootste onzekerheden spelen zich af op het gebied van toe- of afnemende vergrijzing en toe- of afnemende bevolking, en dan voornamelijk voor de periode na het jaar 2035. Uit de scenariostudie blijkt dat deze ontwikkelingen een grote impact kunnen hebben op thema's als wonen, voorzieningen, zorg, openbare ruimte en ontmoeting in de wijk. In de verschillende scenario's zijn overeenkomsten geconstateerd maar ook grote verschillen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat als er alleen rekening wordt gehouden met de stedelijke bevolkingsprognose voor het jaar 2035, het aanbod na het jaar 2035 mogelijk niet meer goed aansluit op de vraag en dat er weer een transformatie van het gebied moet plaatsvinden. Door de grote verschillen tussen de scenario's is het niet mogelijk om het programma van eisen uit het concept 'Ouderenhub 1.0' in één keer te transformeren naar een programma van eisen voor het concept 'Ouderenhub 2.0'. Daarom zal onderzoek naar de locatie moeten uitwijzen welk scenario het beste past bij de betreffende wijk waarna er een geschikt programma van eisen kan worden geïmplementeerd.

Door middel van een implementatieplan is het concept 'Ouderenhub 2.0' toegepast in de wijk Groot IJsselmonde. Hieruit blijkt dat er ook een combinatie tussen verschillende scenario's mogelijk is. Door het voorzieningen- en woningaanbod is de wijk een prettige plek voor ouderen om te wonen, maar door de ontwikkelingen met betrekking tot het Sportpark en de Sportcampus trekt de wijk op de lange termijn ook meer jongere generaties aan. Daarnaast neemt de bevolking licht toe waardoor scenario 1 en 3 het meest geschikt zijn voor deze wijk. De overeenkomsten tussen de programma's van eisen blijken de basis te zijn voor de implementatie. In een generatietuin en in het gemeenschappelijk wonen voor ouderen en sporters wordt rekening gehouden met alle betrokken leeftijdsgroepen en generaties en vullen zij elkaar juist aan. Het toegankelijk maken van twee grote bezoekersplekken als het Park de Twee Heuvels en het winkelcentrum Keizerswaard blijkt een oplossing te zijn waar de ambities vanuit de gemeente in zijn meegenomen.

Uit het onderzoek blijkt dus dat het concept 'Ouderenhub 1.0' niet voldoende toekomstbestendig is doordat er geen rekening is gehouden met toekomstige demografische ontwikkelingen. Het concept 'Ouderenhub 2.0' is een verbetering van het eerste concept waarbij deze toekomstbestendig is gemaakt door middel van scenariovorming en het toepassen van het meest geschikte programma van eisen voor een locatie, gebaseerd op een veranderende demografische samenstelling in de periode na 2035.

8.2 DISCUSSIE

Onderzoeksmethode

De ouderenhub in Het Lage Land/Prinsenland en IJsselmonde is al van start gegaan. Toch is het een bewuste keuze geweest om geen verder onderzoek te verrichten naar de implementatie van het concept in deze wijken. De resultaten hiervan zouden locatiegericht zijn en het onderzoek op een slechte manier kunnen beïnvloeden. De kern van dit onderzoek ligt namelijk in het verbeteren van een concept en niet in het herhalen wat er al is gedaan.

Door de coronacrisis is het moeilijk geweest om tijdens het onderzoek contacten te leggen met procesmanagers, wijkconciërges en bewoners in het implementatiegebied Groot IJsselmonde. Dit heeft ertoe geleid dat dit onderdeel niet is meegenomen in het implementatieplan. De resultaten van dit contact hadden kunnen bijdragen aan een beter aansluitend plan. Procesmanagers, wijkconciërges en bewoners weten namelijk precies wat er gaande is in het gebied, dit is niet te achterhalen via alleen deskresearch.

Implementatie

Uit de resultaten van de bevolkingsanalyse is gebleken dat er rekening gehouden moet worden met een bevolkingsprognose voor de periode na het jaar 2035. In het implementatieplan werd duidelijk dat deze prognose er niet is op wijkniveau. Daarom is er aan de hand van de ambities vanuit de gemeente, door middel van eigen interpretatie, zelf een inschatting van deze prognose gemaakt. Dit heeft ertoe geleid dat de ambitie een groot onderdeel is geworden van de implementatie en dat de daadwerkelijke prognose onzeker is. Een voordeel hiervan is dat er kan worden gestuurd op de toekomst. Wanneer scenario 1 wordt toegepast in een wijk, past het aanbod niet bij de vraag van de doelgroep welke bijvoorbeeld is beschreven in scenario 4 en is het dus ook onwaarschijnlijk dat dit scenario zal plaatsvinden. Scenario-planning biedt dus kansen voor ambities welke niet aansluiten bij de huidige bevolkingsgroep in een bepaalde wijk. Door middel van het toepassen van een scenario kan er worden gestuurd naar een gewenst resultaat.

8.3 AANBEVELINGEN

Implementatie

Door de coronacrisis is het moeilijk geweest om tijdens het onderzoek contacten te leggen met procesmanagers, wijkconciërges en bewoners in Groot IJsselmonde. Dit heeft ertoe geleid dat dit onderdeel niet is meegenomen in het implementatieplan. Het advies is dan ook om, voordat een ouderenhub in Groot IJsselmonde wordt geïmplementeerd, alsnog contact te leggen met deze betrokkenen. Op deze manier is alle benodigde informatie beschikbaar en kan er opnieuw worden beoordeeld of de meegegeven handvatten passen in de gestelde ambitie voor de wijk.

Het implementatieplan geeft handvatten mee welke kunnen worden gebruikt bij het toepassen van het programma van eisen in Groot IJsselmonde. Voordat deze handvatten kunnen worden gebruikt is het advies om een compleet masterplan op te stellen waar deze handvatten in worden verwerkt. Zo wordt er een plan ontwikkeld alle ideeën tegen elkaar zijn afgewogen en samenvallen in één plan.

Vervolgonderzoek

Zoals beschreven in de inleiding dient een ouderenhub in Rotterdam als proeftuin hetgeen heel Nederland als voorbeeld kan gebruiken. Dit onderzoek is dan ook uitgevoerd binnen de kaders van de stad Rotterdam. Om het onderzoek naar een landelijk niveau te tillen zal een vervolgonderzoek naar de bevolkingssamenstelling van andere steden moeten uitwijzen of het concept 'Ouderenhub 2.0' overgenomen kan worden in een andere stad.

Het implementeren van een ouderenhub en het toepassen van de scenario's heeft invloed op de woningvoorraad in de wijk. In sommige scenario's worden woningen toegevoegd of gesloopt maar dit is niet meegenomen in de uitwerking. Daarom vereist dit een vervolgonderzoek.

LITERATUURLIJST

Rapporten

Gemeente Rotterdam. 2017. *Stadionpark gebiedsvisie*. Rotterdam: gemeente Rotterdam. Opgehaald van <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/stadionpark/Gebiedsvisie-Stadionpark-2017.pdf>

Gemeente Rotterdam. 2019. *Uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder & Wijzer*. Rotterdam: gemeente Rotterdam. Opgehaald van <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/ouder-en-wijzer/MasterplanOuderen.pdf>

Gemeente Rotterdam. 2019. *Wijkagenda 2019-2022*. Rotterdam: gemeente Rotterdam. Opgehaald van [watdoetde gemeente.rotterdam.nl/omissie2019/wijken/wijkagenda-groot-ijsselmo-1/34-Wijkagenda-Groot_IJsselmonde-Zuid-2019-2022.pdf](https://www.rotterdam.nl/omissie2019/wijken/wijkagenda-groot-ijsselmo-1/34-Wijkagenda-Groot_IJsselmonde-Zuid-2019-2022.pdf)

Gemeente Rotterdam. 2020. *Langer Thuis Akkoord 2020-2050*. Rotterdam: gemeente Rotterdam. Opgehaald van [file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/langerthuisakkoord%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/langerthuisakkoord%20(1).pdf)

Gemeente Rotterdam. Z.d. *Groot-IJsselmonde*. Opgehaald van <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/groot-ijsselmonde/>

NPRZ. 2015. *Handelingsperspectief wijk Groot IJsselmonde*. Rotterdam: Stadsontwikkeling, Woonbron, Vestia. Opgehaald van [file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/Folder%20IJsselmonde%20260615%20\(10\).pdf](file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/Folder%20IJsselmonde%20260615%20(10).pdf)

Rijksoverheid. 2011. *Handboek Generatietuin*. Den Haag: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, gemeente Den Haag, Kinderopvang Samen & Saffier – de Residentiegroep. Opgehaald van https://www.springzaad.nl/litdocs/el_en_i_hb_generatietuin_dig.pdf

Van Ewijk, C., van der Horst, A. & Besseling, P., 2013 *Toekomst voor de zorg*. Den Haag: Centraal Planbureau (CPB). Opgehaald van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/cpb-boek-7-toekomst-voor-de-zorg.pdf>

Van der Bie, R. 2012. *Babyboomers*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Opgehaald van [file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/babyboomers%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/babyboomers%20(4).pdf)

Veldacademie. 2015. *IJsselmonde Langer Thuis*. Rotterdam: gemeente Rotterdam. Opgehaald van <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/langer-thuis-professional/LTA-IJsselmonde.pdf>

Wortell. 2019. *7 trends die de zorg in 2020 ingrijpend veranderen*. Opgehaald van <https://www.wortell.nl/assets/uploads/2018/08/Trendrapport-7-trends-in-de-zorg.pdf>

Woudstra, A. 2014. *Praktijkgericht onderzoek in de ruimtelijke planvorming*. Raalte: Uitgeverij Landwerk.

Online artikel

Bolt, C., 2019. Bewegen in de tuin van een zorgcentrum uitkomst voor ouderen. *Alles over sport*. Opgehaald van <https://www.allesoversport.nl/artikel/bewegen-in-de-tuin-van-een-zorgcentrum-uitkomst-voor-ouderen/>

www.allesoversport.nl/artikel/bewegen-in-de-tuin-van-een-zorgcentrum-uitkomst-voor-ouderen/

Feenstra, W., 2011. Tussen rollators bloeit het talent. *Volkskrant*. Opgehaald van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/tussen-rollators-bloeit-het-talent~b2304af3/>

Omroep west. 2013. Appeltje van Oranje voor Haagse Generatietuin. *Omroep west*. Opgehaald van <https://www.omroepwest.nl/nieuws/2178012/Appeltje-van-Oranje-voor-Haagse-Generatietuin>

Rijnmond. 2019. Bewoners De Kreek in IJsselmonde: 'Dit is een spookflat'. *Rijnmond*. Opgehaald van <https://www.rijnmond.nl/nieuws/178117/Bewoners-De-Kreek-in-IJsselmonde-Dit-is-een-spookflat>

Online naslagwerk

Encyclo. Z.d. *Generatie*. Opgehaald van <https://www.encyclo.nl/begrip/generatie#:~:text=%5Bsociologie%5D%20%2D%20Een%20generatie%20is,die%20individuele%20verschillen%20kunnen%20domineren.>

Encyclo. z.d. *Domotica*. Opgehaald van <https://www.encyclo.nl/begrip/Domotica#:~:text=Domotica,behoefte%20van%20bewoners%20en%20dienstverleners.>

Internetbron

AlleCijfers. 2019. *Informatie buurt Groot IJsselmonde*. Opgehaald van <https://allecijfers.nl/buurt/groot-ijsselmonde-rotterdam/>

CBS. 2016. *Vergrijzing*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisatie/2016/6/vergrijzing>

EMI. Z.d. *Over EMI*. Opgehaald van <https://www.emiopzuid.nl/info-4/over-emi/>

PBL & CBS. 2019. *Regionale bevolkings- en huishoudensprognose*. Opgehaald van <https://themasites.pbl.nl/o/regionale-bevolkingsprognose/>

Pito10. Z.d. *Huizen van de Wijk*. Opgehaald van <https://pito10.nl/huizen-van-de-wijk/>

Pito10. 2019. *Actief in de wijk*. Rotterdam: Pito10. Opgehaald van <https://pito10.nl/wp-content/uploads/2019/12/Gebiedsgids-65-IJsselmonde-2019-2020-Webversie.pdf>

Rijksoverheid. z.d. *E-health (digitale zorg)*. Opgehaald van [https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/e-health#:~:text=E%2Dhealth%20\(digitale%20zorg\),e%2Dhealth%20toe%20te%20passen.](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/e-health#:~:text=E%2Dhealth%20(digitale%20zorg),e%2Dhealth%20toe%20te%20passen.)

Rijksoverheid. 2019. *Voordelen e-health*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/e-health/voordelen-e-health>

RIVM. 2018. *Volksgezondheid Toekomst Verkenning*. Opgehaald van <https://www.vtv2018.nl/Levensverwachting>

RIVM. 2018. *Volksgezondheid Toekomst Verkenning*. Opgehaald van <https://www.vtv2018.nl/druk-op-jongeren>

RIVM. 2018. *Volksgezondheid Toekomst Verkenning*. Opgehaald van <https://www.vtv2018.nl/leefstijl-en-omgeving>

TU Delft. 2017. *TOP10NL*. Opgehaald van <https://sites.google.com/a/g-tudelft.nl/top10nl-2017/>

Veldacademie. Z.d. *Veldacademie*. Opgehaald van <https://www.veldacademie.nl/#veldacademie-3>

Youngworks. 2018. *Generatie Y, Z en A*. Opgehaald van <https://www.youngworks.nl/van-patatgeneratie-tot-prestatiegeneratie/>

Databank

CBS. 2017. *Prognose periode-levensverwachting; geslacht en leeftijd, 2017-2060*. [CBS Statline] Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83795NED/table?ts=1591877868816>

CBS. 2017. *Regionale prognose 2020-2050; huishoudens, intervallen, regio-indeling 2018*. [CBS Statline] Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84526NED/table?ts=1591878312376>

CBS. 2019. *Regionale prognose 2020-2050; bevolking, intervallen, regio-indeling 2018*. [CBS Statline] Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84527NED/table?ts=1591877673759>

Gemeente Rotterdam. 2019. *Bevolkingsprognose 2018-2035 – Rotterdam*. [Onderzoek10] Opgehaald van <https://onderzoek10.nl/jive>

Gemeente Rotterdam. 2020. *Bevolking per 1 januari 2020 – Groot IJsselmonde*. [Onderzoek10] Opgehaald van <https://onderzoek10.nl/jive>

Gemeente Rotterdam. 2020. *Bevolking per 1 januari 2020 - Rotterdam*. [Onderzoek10] Opgehaald van <https://onderzoek10.nl/jive>

Gemeente Rotterdam. 2020. *Prognose 2020-2035 5-jaars categorie*. [Onderzoek10]

REFLECTIEVERSLAG

Dit onderzoek is uitgevoerd tijdens de coronacrisis. Omdat er sinds de uitbraak in Nederland thuis gewerkt moest worden en op deze manier het functioneren in het bedrijf en het sturen en begeleiden van processen lastig te beoordelen is, heeft de opleiding besloten deze competenties te beoordelen aan de hand van een reflectie op de afstudeerperiode. In deze reflectie worden de competenties 'functioneren in een organisatie' en 'sturen en begeleiden van processen' behandeld aan de hand van de STARR-methode.

Functioneren in een organisatie

Situatie

Mijn afstudeerstage ging van start op 10 februari 2020. Vanaf deze dag was ik dagelijks aanwezig op het kantoor van Veldacademie om te werken aan mijn afstudeeronderzoek. Toen de coronacrisis uitbrak was ik genoodzaakt om vanaf 16 maart 2020 thuis te werken.

Taak

Mijn afstudeeronderzoek is grotendeels uitgevoerd vanuit huis en het was van belang om tijdens dit traject contact te onderhouden met alle betrokken partijen zoals collega's bij Veldacademie en begeleiders bij EMI en de Hogeschool. Ik heb mijn taken thuis verder opgepakt en ging ervan uit dat ik mijn hele stageperiode niet meer op kantoor kon komen. Veldacademie is een bedrijf waar zelfstandig kunnen werken belangrijk is. Er wordt geen hulp geboden als deze niet wordt gevraagd en je bent dus zelf verantwoordelijk voor het verloop van je onderzoek. Omdat ik het bedrijf en de collega's al kende van mijn derdejaars stage kon ik hier snel op reageren en wist ik waar ik aan toe was.

Actie

In de eerste thuiswerkweek had ik contact opgenomen met mijn begeleiders om tot afspraken te komen hoe de begeleiding vanaf dat moment zou verlopen. Met mijn bedrijfsbegeleider Eschwin Loos had ik de afspraak gemaakt om elke week een contactmoment in te plannen waar ik, samen met collega afstudeerders, de voortgang van mijn onderzoek kon bespreken. Ook met mijn Hogeschool begeleidster Renate van der Horst had ik afspraken gemaakt met betrekking tot de begeleiding. Via de mail liet ik elke week weten hoe mijn onderzoek verliep en elke twee weken is een online contactmoment ingepland waar ik mijn voortgang kon bespreken. Ongeveer een dag voor de vergaderingen kon ik mijn stukken opsturen zodat de begeleiders een idee hadden waar ik de afgelopen week aan had gewerkt en zodat er inhoudelijke feedback kon worden gegeven.

Later in het traject bleek dat Arjen van Susteren zijn werkzaamheden weer ging oppakken bij EMI. Een mooie kans om iemand vanuit een ander perspectief mee te laten kijken naar mijn onderzoek en feedback te ontvangen. Daarom werd er elke twee weken een moment ingepland waar ik samen met Eschwin en Arjen wat dieper in kon gaan op de inhoud van mijn onderzoek.

Resultaat

Er werd snel gereageerd op de omstandigheden door Veldacademie en de Hogeschool. Binnen een week waren er vaste afspraken gemaakt welke voor veel duidelijkheid zorgden. Dit heeft ertoe geleid dat ik niet werd tegengehouden in mijn onderzoek en dat ik op (bijna) dezelfde manier door kon gaan met mijn onderzoek als daarvoor. Ook de begeleiding van Arjen was een aanvulling waar ik veel inspiratie uit heb kunnen halen. Deze feedbackmomenten waren op kantoor misschien nog wel lastiger in te plannen dan online omdat iedereen op een andere locatie werkt.

Reflectie

Ondanks de omstandigheden ben ik tevreden over het verloop van mijn afstudeerperiode. Ik heb het gemist om een praatje te maken met een collega, of om even snel naar iemand toe te lopen voor een kleine vraag, dit kostte nu natuurlijk meer tijd. Ik heb geleerd om flexibel om te kunnen gaan met een situatie als deze en dat snel reageren nodig is geweest om samenwerkingen soepel te laten verlopen.

Sturen en begeleiden van processen

Situatie

In mijn onderzoek heb ik een implementatie verwerkt waar wordt laten zien hoe het nieuwe concept 'Ouderenhub 2.0' kan worden toegepast in de praktijk. In dit implementatieplan had contact met procesmanagers, wijkconciërges en bewoners meer inzicht in de betreffende locatie Groot IJsselmonde moeten geven. Zo hadden de gegeven handvatten naadloos moeten aansluiten op de vraag. Ik heb geprobeerd contact op te nemen met deze betrokkenen maar door de coronacrisis werd het moeilijk om deze contacten te leggen en is dit onderdeel dus niet meegenomen in het onderzoek.

Taak

Het was van belang om op een andere manier achter de vraag van betrokken partijen te komen dus heb ik besloten om dit te doen door mijn deskresearch naar de wijk uit te breiden. Hiermee wilde ik zorgen voor voldoende diepgang waardoor ik mijn keuzes voor de gegeven handvatten uiteindelijk toch goed kon onderbouwen.

Actie

Ik heb tijdens mijn onderzoek naar de wijk Groot IJsselmonde naar zoveel mogelijk informatie gezocht uit verschillende bronnen. Voornamelijk de kwalitatieve informatie (krantenartikelen, interviews) hebben voor een helder beeld van de wijk gezorgd. Aan de hand van deze kennis heb ik bepaald welke ontwikkelingen ten minste meegenomen moesten worden om te kunnen bepalen welk scenario zich in de wijk zal voordoen. Zo wordt er op het internet veel aandacht besteed aan de ontwikkelingen van het Stadionpark en het Sportcampus, daarom heb ik deze ontwikkeling zeer hoog meegerekend in de uitwerking. Ook heb ik door middel van kwalitatieve informatie in mijn deskresearch een beeld kunnen krijgen van geschikte locaties met betrekking tot de uitwerking van het programma van eisen.

Resultaat

Meer aandacht besteden aan verschillende bronnen heeft opgeleverd dat er meer diepgang in het onderzoek zit maar het resultaat is toch dat er informatie ontbreekt. Procesmanagers, wijkconciërges en bewoners weten als geen ander wat er zich afspeelt in gebied, ook wat niet op het internet te vinden is. Er mist dus wel informatie maar dit is deels opgelost doordat er op een andere manier naar informatie is gezocht.

Reflectie

Ik ben tevreden over het eindresultaat van de implementatie ondanks dat de analyse als 'niet af' voelt. Nadat ik doorhad dat contacten leggen niet soepel verliep en dit veel tijd kostte, heb ik voor een andere oplossing gekozen. In het vervolg zou ik daarom eerder beginnen aan het leggen van contacten zodat er op tijd afspraken gemaakt kunnen worden. Door met procesmanagers, wijkconciërges en bewoners in gesprek te gaan had ik meer inzicht kunnen krijgen in het gebied en had ik mijn keuze voor de gegeven handvatten beter kunnen onderbouwen.

LOGBOEK

Week	Datum	Uren	Werkzaamheden
1	maandag 10 februari 2020	7,5	Kickoff project Veldacademie, opstellen logboek, inlezen
	dinsdag 11 februari 2020	8	Inlezen, schrijven plan van aanpak
	woensdag 12 februari 2020	7,5	Leefvelden cursus, schrijven plan van aanpak, kickoff voor alle studenten Veldacademie, interview training
	donderdag 13 februari 2020	8	Schrijven plan van aanpak
	vrijdag 14 februari 2020	0	
2	maandag 17 februari 2020	8	Kickoff EMI, conferentie Langer Thuis Akkoord
	dinsdag 18 februari 2020	7,5	Vergadering EMI, schrijven plan van aanpak
	woensdag 19 februari 2020	7,5	Leefvelden cursus, begin onderzoek
	donderdag 20 februari 2020	8	Onderzoek ouderenhub
	vrijdag 21 februari 2020	0	
3	maandag 24 februari 2020	8	Onderzoek ouderenhub
	dinsdag 25 februari 2020	7,5	Vergadering, onderzoek ouderenhub
	woensdag 26 februari 2020	8	Leefvelden cursus, onderzoek ouderenhub
	donderdag 27 februari 2020	8	Onderzoek stakeholders
	vrijdag 28 februari 2020	0	
4	maandag 2 maart 2020	7,5	Aanpassen plan van aanpak
	dinsdag 3 maart 2020	7,5	Aanpassen plan van aanpak
	woensdag 4 maart 2020	0	School - review, sollicitatietraining
	donderdag 5 maart 2020	7,5	Aanpassen plan van aanpak
	vrijdag 6 maart 2020	0	
5	maandag 9 maart 2020	7,5	Aanpassen plan van aanpak, symposium gezond ouder worden
	dinsdag 10 maart 2020	8	1e gesprek, Renate, aanpassen plan van aanpak, onderzoek demografie
	woensdag 11 maart 2020	7,5	Leefvelden cursus, onderzoek demografie
	donderdag 12 maart 2020	7,5	Onderzoek demografie
	vrijdag 13 maart 2020	0	
Start thuiswerken			
6	maandag 16 maart 2020	5	Onderzoek demografie
	dinsdag 17 maart 2020	8	Onderzoek demografie
	woensdag 18 maart 2020	7,5	Vergadering, onderzoek demografie
	donderdag 19 maart 2020	5,5	Onderzoek demografie
	vrijdag 20 maart 2020	0	
7	maandag 23 maart 2020	7,5	Scenariostudie
	dinsdag 24 maart 2020	7,5	Scenariostudie
	woensdag 25 maart 2020	6,5	Vergadering, scenariostudie
	donderdag 26 maart 2020	6,5	Scenariostudie
	vrijdag 27 maart 2020	0	
8	maandag 30 maart 2020	6,5	Scenariostudie
	dinsdag 31 maart 2020	8	Scenariostudie
	woensdag 1 april 2020	7,5	Vergadering, scenariostudie
	donderdag 2 april 2020	6,5	Scenariostudie, zelf georganiseerde review met klasgenoten
	vrijdag 3 april 2020	0	

Week	Datum	Uren	Werkzaamheden
9	maandag 6 april 2020	5	Schrijven tussenrapport
	dinsdag 7 april 2020	5,5	Schrijven tussenrapport, voorbereiden review
	woensdag 8 april 2020	8	Vergadering, 2e review, scenariostudie
	donderdag 9 april 2020	7	Scenariostudie
	vrijdag 10 april 2020	0	
10	maandag 13 april 2020 <i>2e paasdag</i>	0	
	dinsdag 14 april 2020	5	Scenariostudie
	woensdag 15 april 2020	6,5	Presentatie Minke, 2e gesprek, Renate, scenariostudie
	donderdag 16 april 2020	7	Scenariostudie
	vrijdag 17 april 2020	4,5	Scenariostudie
11	maandag 20 april 2020	7	Scenariostudie
	dinsdag 21 april 2020	6,5	Scenariostudie
	woensdag 22 april 2020	8	Scenariostudie
	donderdag 23 april 2020	7	Vergadering, zelf georganiseerde review met klasgenoten, scenariostudie
	vrijdag 24 april 2020	4	Vergadering, Renate, scenariostudie
12	maandag 27 april 2020 <i>Koningsdag</i>	0	
	dinsdag 28 april 2020	6	Infographics uitwerken
	woensdag 29 april 2020	10	Vergadering, infographics uitwerken
	donderdag 30 april 2020	9,5	Infographics uitwerken
	vrijdag 1 mei 2020	0	
13	maandag 4 mei 2020	7	Infographics uitwerken
	dinsdag 5 mei 2020 <i>Bevrijdingsdag</i>	6	Infographics uitwerken
	woensdag 6 mei 2020	9	Locatiebezoek IJsselmonde, gebiedsanalyse
	donderdag 7 mei 2020	2,5	Gebiedsanalyse
	vrijdag 8 mei 2020	7,5	Vergadering, gebiedsanalyse
14	maandag 11 mei 2020	7,5	Gebiedsanalyse
	dinsdag 12 mei 2020	7,5	Kantoor - gebiedsanalyse
	woensdag 13 mei 2020	8	Vergadering, gebiedsanalyse
	donderdag 14 mei 2020	8	Gebiedsanalyse
	vrijdag 15 mei 2020	3,3	Concluderen
15	maandag 18 mei 2020	9	Concluderen, schrijven concept
	dinsdag 19 mei 2020	8	Kantoor - gebiedsanalyse
	woensdag 20 mei 2020	9	Gebiedsanalyse
	donderdag 21 mei 2020 <i>Hemelvaartsdag</i>	4	Scenariokeuze
	vrijdag 22 mei 2020	3	Vergadering, Renate, vergadering, toepassen programma van eisen
16	maandag 25 mei 2020	7	Implementatie
	dinsdag 26 mei 2020	7,5	Implementatie
	woensdag 27 mei 2020	7	Vergadering, implementatie, schrijven rapport
	donderdag 28 mei 2020	9	Schrijven rapport
	vrijdag 29 mei 2020	1	Post voor op social media schrijven

Week	Datum	Uren	Werkzaamheden
17	maandag 1 juni 2020 <i>2e pinksterdag</i>	7	Schrijven rapport
	dinsdag 2 juni 2020	7,5	3e gesprek, Renate, positief advies, implementatie
	woensdag 3 juni 2020	7	Kantoor - implementatie
	donderdag 4 juni 2020	8	Implementatie
	vrijdag 5 juni 2020	4	Vergadering David, vergadering, schrijven rapport
18	maandag 8 juni 2020	8	Schrijven rapport
	dinsdag 9 juni 2020	9	Schrijven rapport
	woensdag 10 juni 2020	8	Schrijven rapport
	donderdag 11 juni 2020	9	Schrijven rapport
	vrijdag 12 juni 2020	12	Schrijven rapport
	zaterdag 13 juni 2020	6	Schrijven rapport
	zondag 14 juni 2020	6	Schrijven rapport
19	maandag 15 juni 2020	9	Schrijven rapport
	dinsdag 16 juni 2020		Bedrijfsbeoordeling
	woensdag 17 juni 2020		Inleveren rapport
	donderdag 18 juni 2020		
	vrijdag 19 juni 2020		

Ouderenhub 2.0